

«ДЭНАМІНАЦЫІ Ў БЕЛАРУСІ НЕ БУДЗЕ»

Дэнамінацыя ў Беларусі не будзе. Аб гэтым заявіў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, адказваючы на ​​пытанні журналістаў падчас наведвання УП «Белкамунмаш».

«Сёння мы не збіраемся праводзіць ніякай дэнамінацыі. Калі з'явіцца неабходнасць, то скажам загодзя, за 3-4 месяцы», — сказаў кіраўнік дзяржавы. «Дэнамінацыя, як дэвальвацыя, за адзін раз не правядзеш. Трэба змяніць грошы», — сказаў Аляксандр Лукашэнка. Ён таксама нагадаў, што для таго, каб у краіне праводзілася дэнамінацыя, павінен быць прыняты адпаведны дакумент на ўзроўні кіраў-

нік дзяржавы. «Пакуль у мяне няма ніякай праектаў дакументаў па дэнамінацыі», — падкрэсліў Прэзідэнт. Аляксандр Лукашэнка таксама абвергнуў чуткі аб хуткім увядзенні ў Беларусь расійскага рубля. Беларусі не будзе карктаваць планы па прыватызцыі прадпрыемстваў, але і не будзе нічога прадаваць цалер за бясцэнна. «Планы прыватызавання мы карэкціравалі не будзем. У гэтай сітуацыі, калі ўсё абвальваецца, прадаваць прадпрыемствы мы не будзем, і ў гэтым няма неабходнасці. Мы будзем прадаваць прадпрыемствы не па новых цэнах, што абваліліся, а па старых», — сказаў Аляксандр Лукашэнка. Разам з тым ён падкрэсліў, што калі б, напрыклад, за такое прадпрыемства, як «Белкамунмаш», інвестары цалер прапанавалі \$5 млрд, то Беларусі гэтага грошаў не будзе. Але, па-першае, ніхто цалер такую суму не даць, а па-другое, няма неабходнасці яго прадаваць. «Калі ўпалі цэны на нерухомую маёмасць і прадпрыемствы, ніхто нічога не прадае», — рэзюмаваў кіраўнік дзяржавы.

МВФ ухваліў выдзяленне крэдыту Беларусі

У панядзелак выканаўчы савет Міжнароднага валютнага фонду ўхваліў праграму «стэнд-бай» для Беларусі ў аб'ёме каля 2,46 мільярд долараў ШТА тэрмінам на 15 месяцаў. Паводзіць прэс-сакратар Нацыянальнага банка Міхаіл Журавіч.

Як удакладніў прэс-сакратар, ужо ў самы бліжэйшы час з гэтай сумы ў Беларусь паступіць 800 мільёнаў долараў. У галоўным банку краіны падкрэсліваюць, што дасягненню пагаднення з МВФ аб выдзяленні крэдыту спрыялі зброеныя ўрады і Нацбанкам заходзя па абмежаванні ўплыву на эканоміку распусцілі негатыўны знешні фактары. Дасягнутае пагадненне, лічыць у Нацбанку, з'яўляецца істотным фактарам для развіцця фінансавых узаемаадносін з выдчымі міжнароднымі арганізацыямі, краінамі Еўрасаюза і іншымі дзяржавамі.

Нагадаем, што наша краіна звярнулася па атрыманне крэдыту да МВФ у кастрычніку мінулага года з мэтай павелічэння дзяржаўных золатавалютных рэзерваў і стварэння «падушкі бяспекі», якая неабходна для стабільнай працы эканомікі ва ўмовах сусветнага фінансаванага крызісу.

Ігар ГРЫШЫН.

НОВЫЯ МАРКІ

12 студзеня 2009 года Міністэрства сувязі і інфармацыі Рэспублікі Беларусь увёў у паштовае абарачэнне марку «Уладзімір Мулявін. Заснавальнік і мастак кіраўнік ансамбля «Песняры», падтрыманую ІЦ «Марка-РУП» Белпошта».

Мастак Арцём Рыбчынскі.

ЦЭНЫ: «АСАДЗІ НАЗАД!»

На шраг спажывецкіх харчовых тавараў цэны неабрунтавана на 40-65 працэнтаў Для многіх беларускіх пакупнікоў неспрыяемым пасля навагодніх святга сталі цэнікі, што з'явіліся на шэрагу тавараў, якія завозіцца ў краіну. М'яне, напрыклад, уразаў новы кошт мандарынаў на рынку ў Чыжоўці, кілаграм якіх «пацэжэў» у рублях адрэзаў амаль на 60 працэнтаў. А некаторых бабруінчак, якія наведваліся ў прыватны гандлёвы пункт, літаральна шакарвала цана на цукар, якая з 2100 рублёў скокнула да 3500.

І падобных прыкладаў, мяркуючы па інфармацыі намесніка міністра эканомікі Уладзіміра Адашкевіча, шмат: узрушэння такім падыходам да прыватнай зваротнай улады з нараканнямі па фактах беспадставянага росту цэнаў. Паводле слоў Уладзіміра Адашкевіча, міністэрства правяло мініторынг цэнаў на спажывецкі харчовыя тавары па сітуацыі на 31 снежня мінулага года і 12 студзеня ў Мінску. І выявілася наступная акалічнасць: па шэрагу найважнейшых тавараў — працы, грэчка, рыс, рыба (аргенына, мінтай), садавіна (апельсіны, мандарыны, імпортныя яблыкі), гарбата, кава цэны ўзніжыліся на 40-65 працэнтаў. У прыватнасці, цана на апельсіны вырасла амаль на 64 працэнта, на філе мінтай — на 35,5, на аргеныну — на 44, на прасу — на 43 працэнта. Намеснік міністра адзначыў, што з такім падыходам да цэнаўтварэння ў міністэрстве эканомікі не згодныя — ні аб'ектыўны, ні суб'ектыўны прычыны для яго няма. «Па шэрагу пазіцый, — лічыць ён, — суб'екты гаспадарання, у тым ліку дзяржаўныя, скарысталіся дэвальвацыяй беларускага рубля на 20 працэнтаў і неабрунтавана павысілі цэны».

Рэакцыяй Ураду, дзе занепакоены апошнім падзеямі ў гандлёвых арганізацыях, стала прыняцце на Прэзідыуме Савета Міністраў рашэння аб атрыманні кант-

«КАМАРОЎКА»: СУПЕРКОШТЫ?

Кава, гарбата, алей, пральны парашок, зубная паста — гэта менавіта той стратэгічны тавар, без якога нельга абіцца нават у часы фінансавых крызісу. Я звычайна інвестую ў гэтыя рэчы, у тым ліку ў пральны парашок і зубную пасту. Я звычайна інвестую ў гэтыя рэчы, у тым ліку ў пральны парашок і зубную пасту. Я звычайна інвестую ў гэтыя рэчы, у тым ліку ў пральны парашок і зубную пасту.

«Grandos classical» — 17 800 рублёў за 200 грамаў, «Мантэрэй» — 16 500 за 250 грамаў, «Нескафа» — 17 500 за 21 290 рублёў за 250 грамаў (завяртаюцца яны ці што?), «Жакэй па ўсход-ныму» — 3 тысячы за 100 грамаў, 5 тысяч — за 250 грамаў і 9500 рублёў — за 500-грамовы пачка. Папраўдзе кажучы, абсалютна незразумела, чым тлумачыцца такая вялікая розніца ў коштах на каву «Нескафа», да таго ж калі цана ў 17500 рублёў яшчэ не ўлічваецца ў падарожжы, а ў Мінску — за 21 тысячу беларускіх рублёў гэты тавар проста не можа каштаваць. Цэна на той жа «Мантэрэй» у параўнанні з летам мінулага года ўзніжылася ўжо амаль напалову: першае падарожжа не гэтай жавай адрэзаў на 3 тысячы рублёў абдыло ў лістапада (доўгі час 250 грамаў «Мантэрэй» каштавалі 11 500 рублёў). І вось — чарговае падарожжа, звязанае з ростам курса долара... Каву «Grandos classical» напрыканцы снежня я набыла за 13 700 рублёў за 200 грамаў, таму новая цана таксама выходзіць за межы 20-працэнтнага падарожжа. «Наўзана», у найбліжэйшы час больш танна для сямейнага бюджэту і больш карысна для здароўя будзе перайсці на гарбаты, — прыкладна так разважае я, разглядаючы цэнікі. Чай «Ахмад» у 100-грамовых пачках (у залежнасці ад гатунку) каштуе ад 4550 да 6580 рублёў, у 200-грамовых пачках — ад 11 380 да 14 640 рублёў. «Грынфільд» у пакеціках — ад 4800 да 5830 рублёў, у 100-грамовых пачках — 4 тысячы рублёў. І тут мой погляд спыніўся на шакаладзе мінскай «Камунаркі». Гэтага проста не можа быць! 100-грамовая «Любімая Аленка» каштавала 2660 рублёў, а «Горкі шакалад 78 працэнтаў» — 3670 рублёў.

Літаральна дзень таму я набыла іх зусім па іншых цэнах. Можна, гэта «Камунарка» пайшла на павышэнне цэнаў? Бягу ў фірмовую краму гэтага прадпрыемства на рынку. Пераконаваўся: пакуль няма ніякіх зменаў у цэнах, нават наадварот — там існае дзейнічаюць навагоднія зніжкі. Выходзіць, што камерсанты вырашлі падзарабіць, інакш як яшчэ можна патлумачыць іх новыя цэны?

Іду далей і збіраю прадукты для святочнага стала: бланшанка кукурузы — 2500 рублёў (у снежня яна каштавала 2 тысячы), зварыны гарошак — 2400-4000 тысячы рублёў, аліўкі — 3100-3500 рублёў, масліны — 3500-5400 рублёў, шампільныя разназны — 3700-4100 рублёў за маленькую бланшанку. Паралельна звяртаю ўвагу на крупы: рыс можна набыць за 3200-3400 рублёў, проса і грэчкія крупы — за 2100 рублёў. Але! малавадомых марак сустракаецца па цэне 3400 рублёў за літровую бутэльку, але самая распаўсюджаная цана — ад 4000 да 4700 рублёў за бутэльку. Дарэчы, алей зараз лепш набыць не на двары, дзе ён элементарна змярзае, а на крытым рынку — цэны пад дахам нічым не адрозніваюцца ад цэнаў на вольным паветры... Чую побач, як дзе жанчыны абмяркоўваюць кошту на рынку, таму вырашаю пераконацца на ўласныя вочы. Філе хека, траскі і акуня каштуюць аднолькава — 19 900 рублёў за кілаграм, праўда сустракаецца і філе хека за 14 900 рублёў (які патлумачылі прадаўцы, «не такое смачнае»), а філе семгі цыгне на 35-40 тысяч. Тушкі каралеўскага хека каштуюць 15 900 рублёў за кілаграм, сарабастага — 12 900 рублёў, мінтай і аргеныны — 8800 рублёў, гарбушы — 11 500 рублёў, леманамы — 8 900 рублёў. Цэна салёнага селядца — 9900-10 500 рублёў за кілаграм, вянжанай скумбрыі — ад 32 да 33 тысяч.

На фоне ўсяго ўбачанага раней ціна на мяса і садавіну падаліся мне цэнамі прымальнымі. Тушкі куранята бройлера каштуюць на Камароўскім рынку 7490 рублёў — істотна, заўважу, розніца ў параўнанні з цэнамі ў крамах. Свіную смачанку можна набыць за 12-13 тысяч, лангеты і кумпяк — за 14-15 тысяч, шчыно і палтэрыш — за 17-18,5 тысячы рублёў. А вось на цяжкіх цэнах «куражыцца»: за кілаграм мяса без костак прадаўцы просяць 32-33 (!) тысячы рублёў. Ад смерці яе куліць ці што? Рынкавыя цэны на цэнтрусы, прызнаныя, пашэлы, таму што ў краме да іх апошнім часам не падступіцца. Плацціц за 7,5 тысячы за мандарыны, якія яшчэ ў снежні каштавалі на 2-3 тысячы танней, у мае фінансавыя планы не ўваходзіць. На Камароўцы ж абязцэнілі мандарыны каштуюць 4-4,5 тысячы за кілаграм, іспанскі і мараканскі — ад 5 да 5,5 тысячы, апельсіны — 4500-4700 рублёў, лімоны — 5,5 тысячы, грэйпфрут, памела і ківі — 6 тысячы за кілаграм, хурма — 4,5 тысячы. Рынак літаральна запалены беларускімі яблыкамі, праўда, не бяруць марку «Яблычка», а бяруць марку «Яблычка» і таматы каштуюць ад 2300 да 3500 рублёў у залежнасці ад гатунку і таварнага выгляду. За самай непрыяемнай яблычкі просяць 1400 рублёў за кілаграм. Напрыканцы хачу дадаць, што цэны на беларускую гародніну практычна не змяніліся. Кілаграм рэччатай цыбулі прадаюць за 1,5 тысячы рублёў, фіялетавай салатнай цыбулі — за 2,5 тысячы, морквы — за 1,5 тысячы, часныку — за 7 тысяч. І нават парніковая агрукі і таматы каштуюць практычна як і напрыканцы снежня — 8800 рублёў за кілаграм. У краме я іх бачыла па цэне ад 11 да 14,5 тысячы рублёў. Не буду сьвярдзіджаць, што там прадавалася таксама беларуская гародніна, але пагадзіцеся, што розніца вельмі адчувальная... Надзея НІКАЛАЕВА.

Расія плануе змяніць пенсійны ўзрост. Але не напрума

Праблема росту колькасці пенсіянераў пры аднаасовым змяненні колькасці плацельшчыкаў пенсійных узносаў актуальна не толькі для Беларусі. Не менш вострай яна з'яўляецца для Расійскай Федэрацыі. Прычым у суседняй краіне ўжо прагучала заява: павышэння пенсійнага ўзросту тут не будзе. І разам з тым расіянам прапанаваны іншы варыянт рэформы. Аб ім — наша гутарка з начальнікам аддзела развіцця пенсійных сістэм Міністэрства працы і сацыяльнай абароны нашай краіны Таццянай Аляксандраўнай ПАГОНЫШАВАЙ.

— Як выдана, пенсія расіянаў складаецца з трох частак — базавай, страхавой і накапальнай. Якую з іх чаргуюць змяненні? — Асноўны змяненні павінны датычацца страхавой часткі — яна залежыць ад стажа і заробкаў, з якіх рабіліся пенсійны адлічэнні. На будучыню расіянам прапануюць наступны варыянт: уключыць базавую пенсію ў склад страхавой і павялічыць працоўны стаж, неабходны для прызначэння поўнай страхавой пенсіі, да 30 гадоў.

Прычым мяркуецца вызначыць, што пры «недабровы» кожнага года да гэтай планкі, пенсія будзе змяншацца на 3 працэнтаў: адпаведна, на 6 працэнтаў за два гады, на 9 працэнтаў — за тры і гэтак далей. З іншага боку, у Расійскай Федэрацыі плануецца прадуладзець і саеасаблівія бонусы за перавышэнне 30-гадовага працоўнага стажа: па 6 працэнтаў надбаўкі за кожны «дадатковы» год.

Атрымліваецца, расіянам стане выгадным звяртацца па пенсію як мага раней?

— Па сутнасці імпартны праект — той жа варыянт павышэння пенсійнага ўзросту. Праўда, не прымальным шляхам, а шляхам змянення «планкі» стажа, неабходнага для прызначэння пенсіі ў поўным памеры. Атрымаць 30 гадоў менавіта працоўнага (без уліку часу навучання, часу догляду дзяцей і г.д.) стажа да 55-гадовага ўзросту ў той жа жанчыны наўрад ці атрымаецца. Адпаведна, для гэтай жанчыны будзе мець сэнс адкісіць выхад на пенсію і працягнуць стаж без яе атрымання. І можа здарыцца, што працаваць дзевяццаць значна больш. Паводле нашых назіранняў, сярэдні стаж для выплнення пенсіі складае ў мужчын 38, а ў жанчын — 33 гады. Пры гэтым так званыя краткія перыяды, што ўключаюцца ў стаж (зноў-такі навучанне, догляд дзяцей, служба ў арміі) тут дасягае каля 10 працэнтаў — 7-9 гадоў. Можна меркаваць, што ў Расіі сітуацыя падобная. Восі і лічце.

— Адначасова расійскі праект рэформы прадуладзевае пэўныя змены ў «прапарцыянава» 30-гадовы стаж. Наколькі гэта справуе?

— Выяжу асабістае меркаванне. Калі ў Расіі захавецца магчымасць працягваць працаваць і атрымліваць пенсію ў поўным памеры, вялікай колькасці ахвотных скарыстацца «праміям» не будзе. Прынамсі, нагадаю, што падобная норма існуе ў беларускім законодаўстве. Калі ў далейшым узросце для павышэння пенсіі на 1 працэнт заробку неабходна адпрацаваць цэлы год, то ў пасляп'яцці перыядзе (пры ўмове працы і добраахвотнай адмовы ад атрымання пенсіі) для гэтага неабходна толькі 2 месяцы. Плюс да таго, у апошнім выпадку 1 працэнт заробку дадае поўны год пасляп'яцці працы без атрымання пенсіі.

Словам, чалавек, які мае права на пенсію, часова не карыстаецца ёю і працягвае працаваць, за год можа павялічыць памер сваёй пенсіі адрэзаў на 7 працэнтаў заробку. Стымулі нібыта ёсць і стымулы вакаі. Аднак колькасць тых, хто карыстаецца гэтай магчымасцю, мізэрна. Абсалютна большасць нашых пенсіянераў выбірае прынцып «лепш менш, але зараз» — атрымліваць і зарплата, і пенсію.

— І тым не менш, на ваш погляд, ці можа расійскі варыянт стаць прымальным для Беларусі?

— Калі мы не хочам правалі аўтаномнага існавання, яны павінны змяніцца прыток грамадзян. Гэта відавочна. Што ж да галоўных шляхоў скарачэння прытоку, то іх два — прамое павышэння пенсійнага ўзросту або, паводле меркавання расійскага спецыяна, павелічэнне памеру стажа, неабходнага для атрымання поўнай пенсіі. Што ж да Беларусі, то рабіць якая-небудзь адзінаўчасна — будзе выбірацца шлях, найбольш прымальны менавіта для нашых умоў.

— І апошняе. Яшчэ адно адрозненне расійскай пенсійнай сістэмы — трэцяя накапальная частка. Ці будзе яна ўводзіцца ў нас?

— Накапальная частка фарміруецца толькі для тых расіянаў, якія нарадзіліся пасля 1967 года. Прычым адпаведна вылаты па накапальным кампаненце, як чакаецца, павінны распачацца з 2013 года. Аднак якія — пытанне ўжо іншае. Бо праблема захавання накапальных сродкаў існавала заўсёды, а цяпер, ва ўмовах глабальнага фінансаванага крызісу, яна абвастралася ў шмат разоў. Грашовыя сродкі хутка абсяцэнняваюцца, прычым гэта датычыцца не толькі нашых суседзяў. Абваліўся знакаміты амерыканскі план 401 (К), карпаратыўныя схемы дадатковага пенсійнага страхавання, якія не здолелі працягнуць існавання ў сродкі. Есць пытанні з захаваннем пенсійных сродкаў у краінах, дзе ўведзены частковыя накапальнікі. А дзяржавы, што ліквідавалі размеркавальныя схемы і перайшлі выключна на накапальны, увогуле будзе вельмі сур'ёзнай праблемай. З улікам гэтага весці гаворку аб перспектывах пераходу Беларусі з размеркавальнай пенсійнай мадэлі на накапальную проста неадарэчна.

Сяргей ГРЫБ.

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 14.01.2009 г. (для біз разлікаў)		Курсы замежных валют для безвалютных разлікаў		Падільніцтва на часопіс «Галоўны Бюлетэнь» ГЭ на 2009 год у разліку па самай выгаднай цэне. Тэлефон: 209-69-01.	
1 долар ШТА	2 648,00	1 USD	31,2226	Агенства Уладзіміра Граўкова УНП 100024047 Ліквідацыя Мінскага № 02140/0172006 выд. 03.05.2004 да 02.05.2009	
1 еўра	3 516,28	10 UAH	35,5004		
1 латывійскі лат	4 973,24	100 BYR	11,7955		
1 літоўскі літ	1 015,92	EUR	41,4105		
1 чэшская крона	130,77				
1 польскі злоты	845,76				
1 расійскі рубль	84,81				
1 украінская грыўня	301,08				

ISSN 1990 - 763X
09 00 05
9 771990 763008
(Заканчэнне на 2-й стар.)

БПС-БАНК
С 13 января 2009 г. ОАО «БПС-Банк» увеличивает размер процентов по депозиту до востребования «ПЕНСИОННЫЙ», установив его на уровне ставки рефинансирования Национального банка Республики Беларусь, по новым и действующим депозитным счетам и карт-счетам.
Дополнительную информацию можно получить в любом учреждении ОАО «БПС-Банк», на сайте www.bpsb.by или по телефону — 148 (бесплатно в стационарной сети).
Возврат и сохранность средств физических лиц в ОАО «БПС-Банк» гарантируется в соответствии с законодательством Республики Беларусь.
Проценты, выплаченные по вкладам в белорусских рублях в течение 2008 г. (млрд. руб.): январь — 4,2; февраль — 4,2; март — 4,8; апрель — 4,9; май — 5,8; июнь — 5,8; июль — 6,1; август — 5,9; сентябрь — 6,7; октябрь — 6,4; ноябрь — 6,1; декабрь — 5,9.
Лицензия Национального банка Республики Беларусь № от 13.11.2008 года на осуществление банковской деятельности. УНП 100219673. ОАО «БПС-Банк»

КУП «Минский областной центр учета недвижимости»
ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН по продаже изолированного помещения общ. пл. 379,8 кв.м (цокольный, 1, 2 и 3 этажи), расположенного в административном здании по адресу: г. Минск, ул. Комсомольская, 11/7.
Нач. цена снижена на 40 % и составляет — 1 799 000 000 бел. руб. с НДС. Подробное извещение опубликовано в газете «Звязда» от 17.10.2008 г. Аукцион состоится 10.02.2009 г. в 12.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, к. 326. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по 09.02.2009 г. до 17.00 по указанному адресу.
Контактный телефон (8017) 2246134. Сайт в интернете: www.rft.by
КУП «Минский областной центр учета недвижимости», УНП 690324015.

МАЛАДЫ ГАСПАДАР
21-годовы жыхар вёскі Ладарар Пінскага раёна Валерыі ЧАКУН.

«ДЭНАМІНАЦЫЯ Ў БЕЛАРУСІ НЕ БУДЗЕ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Што датычыцца далейшай работы з валютай, то Нацыянальнаму банку было дакладна даручана забяспечыць ваганне коштаў валюты ў межах +/- 5 працэнтаў. Ужо за 3 апошнія дні попыт на валюту ўпаў на 35 працэнтаў, і гэта падзенне будзе працягвацца. «Сёння мы стаям перад фактам, што даўдэцка ўмяцаюцца нацыянальную валюту, хопць гэта і непажадана з пункту гледжання вытворчасці», — адзначаў Прэзідэнт.

«Людзі ніхай самі робяць вывады ў гэтай сітуацыі. Гэта іх справа абмяняць або не абмяняць. Тут няма ніякай хлусні, няма ніякай выгады з боку дзяржавы. Наша выгада — у захаванні вытворчасці, таму што гэта рабочыя месцы, гэта людзі», — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

У Беларусі будзе прадоўжаны курс на барачбы з карупцыяй. «Барачба з карупцыяй, несумна і зладзеямі будзе пастаяннай і нязменнай. Пры цперашнім курсе, які прадоўжвае лібералізацыю, будзе мэтазонаравы, жорсткі кантроль. Аднак не сумальны кантроль, які гэта было ўнора, калі ідуць, як на фронце, ланцугом і спрабуюць усё «зачынаць». Бо нічога не зачынаць! — крадзець разам з іншымі. Таму будзе толькі мэтазонаравы кантроль: атрымаў аперацыйную інфармацыю — праверыў. А проста так хадзіць правяраючым на ларках і магазінах забаронена», — падкрэсліў кіраўнік дзяржавы.

Аляксандр Лукашэнка лянчы, што ў цперашніх умовах у Беларусі прадпрыемствам трэба даць большую свабоду.

«У цперашняй сітуацыі нельга «гайкі закручваць», а наадварот — трэба даць большую свабоду прадпрыемствам. Мы павінны, калі трэба, калі прадпрыемства гэтага хоча, адпусціць яго ў свабоднае плаванне. Цперашні сувесны крызіс якраз не павінен садзейнічаць закручванню гаек. У гэтай сітуацыі зноў жа нельга павялічваць падаткі, таму што прадпрыемствам трэба больш свабодных рэсурсаў для маневру — мы гэта таксама выдатна разумеем», — падкрэсліў Прэзідэнт.

Аляксандр Лукашэнка нагадаў, што аб неабходнасці лібералізацыі ён пачаў гаварыць больш як год таму. «Сёння дзяржава разабралася ва ўсіх элементах жыцця нашага грамадства, мы стварылі сваю суверэнную краіну са сваёй фінансавай сістэмай. Мы ўжо ў сваёй краіне гаспадары, і быў бы гэта крызіс або не, трэба было паіць адходзіць ад бюракратызму. Таму з'явілася дырктыва аб дэбаракратызмаці, мы пачалі лібералізаваць нашу эканоміку ў плане прадастаўлення людзям большай свабоды».

Прэзідэнт падвердзіў, што ўсе з'робленыя захавы — «гэта сплавны працяг у новых умовах курсу на пабудову сацыяльна арыентаванай рыначнай эканомікі». «Цпер новыя ўмовы, новыя патрабаванні. 10 гадоў таму людзі гэта стаянона не ўспрынялі б. Раней сітуацыя была іншая, усё было крумлавана, трэба было проста ў рукі ўзяць краіну, мы прыялі ў парадок вытворчасці. І пасля прэзідэнцкіх выбараў пачаўся новы этап. Паглядзіце, што я абцаў людзям на апошніх прэзідэнцкіх выбарах, і мы паступова да гэтага ішлі», — дадаў кіраўнік дзяржавы.

Аляксандр Лукашэнка таксама звярнуў увагу на апошнія кадравыя перастаноўкі. «Мы маладых людзей прыцягваем, таму што без новага дыхання ўсё намечанае не рэалізуеш».

Мінскае прадпрыемства «Белкамунмаш» павінна нарошчваць вытворчасці і больш поўна задавальваць попыт на выпускаемую прадукцыю на суседніх рынках.

Прэзідэнт паставіў задану да канца гэтай піяціды павялічыць вытворчасці асноўнай прадукцыі на «Белкамунмаш» ў два разы, у тым ліку за кошт новых вытворчых пляцовак.

«Патрабаванні ў такой тэхніцы ёсць, у тым ліку ў Расіі і Украіне. У мяне склалася добрая ўражанні ад прадпрыемства, яе змазав кіраўнік дзяржавы. — Ёсць з чым параўноўваць, мнагое змянілася з таго часу, які я быў тут у 1995 годзе». На думку Аляксандра Лукашэнка, у «Белкамунмаша» менавіта павялічыла, які працяваецца ў складаных умовах».

Прэзідэнт падкрэсліў, што ён мае намер кожны тыдзень наведваць беларускія прадпрыемствы, каб азнаёміцца з тым, якія перадавольваюць негатывныя наступствы сувеснага фінансавога крызісу.

Паводле паведамленняў прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і карэспандантаў БЕЛТА.

Ва Ўрадзе НАРОШЧВАЦЬ ЭКСПАРТ У КРАІНЫ-ПАРТНЕРЫ

План мерапрыемстваў на 2009 год па рэалізацыі Нацыянальнай праграмы развіцця экспарту на 2006—2010 гады быў разгледжаны на пасяджэнні Прэзідэнта Савета Міністраў Беларусі, якое прайшло пад старшынствам прэм'ер-міністра Сяргея СІДОРСКАГА.

Аб 150 мерапрыемствах, якія запланавана рэалізаваць сёлетна, расказаў міністр замежных спраў Сяргей МАРТЫНІЎ. Яны ўключаюць распрацоўку і рэалізацыю праграм па нарошчванні экспарту ва ўсе краіны, якія з'яўляюцца гандлёва-эканамічнымі партнёрамі нашай краіны.

Упершыню сёлетна да нашых устаноў за мяжой даведзеныя прагнозныя параметры па экспорце паслуг: раней яны датычыліся толькі экспарту тавараў. Прадугледжвацца таксама развіццё інфраструктуры экспарту, да прыкладу, будзе стварэнне беларуская лінгвістычная кампанія, развіццё далей тавараправоднага сетка за мяжой. Для павышэння канкурэнтаздольнасці айчынай прадукцыі прадугледжваецца працягваць работу па сертыфікацыі ў адпаведнасці з патрабаваннямі міжнародных стандартаў і дырктывамі Еўрасаюза. Акрамя таго, будзе працягвацца і работа па ўдасканаленні нарматыўна-прававой базы ў сферы знешнеэканамічнай дзейнасці. Размова ідзе аб падрыхтоўцы на міжрадавым і міжведамасным узроўнях праектаў дагавораў аб супрацоўніцтве ў эканамічнай сферы. Міркуецца, што ход выканання плана будзе аналізавацца штокартальна.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

Новая амбасадар Адкрылася Пасольства Рэспублікі Карэя ў Беларусі

У шчыромні ўзялі ўдзел намеснік міністра замежных спраў і гандлю Рэспублікі Карэя Лім Джэ Хонг, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Карэя ў Беларусі Лі Ёнсу, намеснік міністра замежных спраў Беларусі Валерый Варанецкі і, вядома ж, прадстаўніц дыпмісіі і міжнародных арганізацый, акрэдытаваных у нашай краіне. Нагадаем, што першы Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Карэя ў Беларусі спадар Лі Ёнсу прыбыў у нашу краіну ў снежні 2007 года. У дыпмісіі выражаецца спадзяванне, што адкрывае пасольства «стане стымулам для актывізацыі супрацоўніцтва карэйскай фэрмаў з Беларуссю, якая валодае лепшым тэхнічным патэнцыялам і размаіччаецца ў стратэгічна важных месцы паміж Еўропай і Расіяй, а таксама для больш хуткага развіцця і пашырэння дубоабовак адносна ў розных кірунках». З нагоды свайго афіцыйнага адкрыцця пасольства праяздзе Дзі карэйска кіно ў сталічным кінатэатры «Цэнтральны» 19—22 студзеня. Беларусь змогчы бліжэй пазнаёміцца з карэйскай культуры.

Зоя ВАРАНЦОВА.

ХРОНІКА АПОШНІХ Падзей

УКРАЌНІН БАНКАМ ЗАБАРАНІЛ САМАСТОЙНА ЗМЯНЯЦЬ КУРСЫ ВАЛЮТ Нацыянальны банк Украіны (НБУ) забараніў камерцыйным банкам краіны самім змяняць курсы куплі і продажу замежных валют на працягу дня. Аб гэтым паведамляе агенства Карэспандэнт.Net са спасылак на ліст Набэнка.

З 13 студзеня курсы павінны вызначацца штодзень да пачатку працоўнага дня выключна на падставе загаду старшын праўлення гэта або іншага банка. Распардажэнне НБУ можа быць звязана з мерамі, якія прымаюцца Украінай для барацьбы з крызісам ліквіднасці, выкліканым сувесным фінансавым крызісам. У лістападзе-снежні 2008 года з-за зніжэння курсу грыўні Украіны Рада запартрабавала адстаўкі старшын НБУ Уладзіміра Стэльмаха. Дэлегаты абнавілі Набэнк у тым, што ён не змог утрымаць высокі курс нацыянальнай валюты ў перыяд крызісу. У другой палове 2008 года грыўня ў адносінах да долара патаннела амаль удвая.

СЛАВАКІЯ АДКЛАЛА ЗАПУСК СТАРОГА АТАМНАГА РЭАКТАРА Славакія адклала рэактывацыю рэактара на сваёй старой атамнай электрастанцыі «Яслаўск-Богуніца», якая была зачыненая з-за недаадпаведнасці патрабаванням Еўрасаюза.

Раней урад заявіў аб намеры аднавіць працу «Яслаўск-Богуніца», паколькі краіна апынулася на мяжы энергетычнага крызісу з-за спынення транзіту расійскага газу праз Украіну.

Васіль БУЛЬБЯНКОЎ: «КУЛЬТУРУ НА ДАРОЗЕ НІХТО НЕ АДМЯНЯЎ»

Часовы выканаўца абавязкаў начальніка УДАІ МУС Беларусі Васіль Бульбянкоў падвёў вынікі мінулага года, падзяліўся планами на перспектыву і адказаў на пытанні чытачоў «Звязды».

Мая сяброўка лічыла хвіліны да заканчэння 2008 года. Матываваала гэта тым, што высакосны год — горады год: ён з'абраў з сабой шмат блізкіх людзей. Але адна справа сусіць з-за невылечнай хваробы ці з-за немінучай старасці, іншая — маладымі і здаровымі з-за свавольства вадзіцеля. За год падчас дарожна-транспартных здарэнняў мы страцілі цэлы пасялак — больш чым 1500 чалавек. Больш як сем тысяч жыхароў нашай краіны атрымалі траўмы. І невядома, што страшней, бо недзе 15 працэнтаў ахвяраў ДТЗ — становяцца інвалідамі.

Табу сухім лічбам
Паводле слоў Васіля Бульбянкова, самым галоўным дасягненнем мінулага года супрацоўнікі Дзяржаўтаінспекцыі лічаць тое, што, у параўнанні з 2007 годам, захавалі здароўе 480 беларусаў (з іх 60 дзецей). Атрымліваецца, мы рухамся ў правільным кірунку.

— **Вось толькі як захаваць стаяноўчыя тэндэнцыі: працягваць змяняць колькасць людзей на бальнічных ложках?**

— Я цвёрда перакананы, што толькі сумесным намаганнімі ўдзельнікаў дарожнага руху, журналістаў, супрацоўнікаў Дзяржаўтаінспекцыі можна дасягнуць жаўных вынікаў.

Чалавек, які сеў за руль, ні на хвіліну не павінен забываць, што нясе адказнасць не толькі за сабе, але і за жыццё і здароўе іншых удзельнікаў дарожнага руху. Вадзіцель — рухальная сіла ДТЗ, бо менавіта ад яго залежыць, з якой хуткасцю будзе рухацца аўтамабіль, яго стасункі дарогу на пешаходным пераходзе ці на перакржаванні.

Што датычыцца «каўл пярэ», то вельмі важна акцэнтаваць увагу не на тых здарэннях, якія адбыліся за мяжой (а гэта атрымліваецца, што аб авіякатастрофе ці перавярнуў аўтабусае на тэрыторыі іншай краіны пішуць і паказваюць экраны). А аб тым, што за дзень у нас у распубліцы гідэ ў сярэднім 4-5 чалавек у ДТЗ, ніхто не ведае), а больш казачь пра нашых людзей. Бо за гінулі БЕЛАРУСЬ, страты панесена НАША краіна, гэта з НАШАГА бюджэту неабходна выдаткоўваць грошы на лячэнне, плаціць па інваліднасці, ліквідваць наступствы. Таму тут галоўнае не засяроджвацца на тым, колькі разоў аўтамабіль перавярнуўся і ў якое дрэва ўехаў, а прааналізаваць прычыны, якія прыялі да аварыі, пагаварыць аб наступствах. Трэба паказаць увесь жах сітуацыі, у якой апынуліся бачы, якія ўсё жыццё марылі мець дзіця, і воль, нарадзіць, дзякуючы дасягненнім медыцыны нарадзілі яго — і ў адну секунду страцілі, бо за руль сеў п'яны вадзіцель. Задача пытаннем: які лёс чакае двугадкавое дзіця, якое страціла сям'ю падчас аварыі?

А нам, супрацоўнікам Дзяржаўтаінспекцыі, трэба працягваць адсочваць парушальнікаў, прыцягваць іх да адказнасці, і, выступаючы перад людзьмі ў працоўных калектывах, навучных установах, не проста вадзіць да людзей сусія лічыць, а паспрабаваць дастукацца да душы кожнага пры дапамозе канкрэтных прыкладаў. Бо, як паказвае практыка, адзінкі людзей запамінаюць лічбы, а воль жыць прыклад з рэальнымі дзеясловамі асобамі пераклазваюць сваім калегам, сябрам, родным.

Скутарысты ў цэнтры ўвагі
— **Напрыканцы года на прэсканферэнцыі начальнік аддзела дарожна-патрыльнай службы УДАІ МУС Юрый Літвін заявіў, што плануецца ўнесці змяненні ў Правілы дарожнага руху адносна вадзіцеляў скутараў і веласіпедыстаў...**

— У сувязі з тым, што за апошні год павялічылася колькасць ДТЗ з удзелам мотатранспарту (у параўнанні з 2007 годам колькасць загінулых узрасла на 8,9 працэнта), мы з 1 студзеня гэтага года ўвялі адміністрацыйную адказнасць за адсутнасць шлемяў. Наўнасьць жа шлему пры падзенні змяняе ступень рызыкі атрымаць самую сур'ёзную траўму — траўму галавы, якая цягне за сабой парушэнне дзейнасці іншых органаў.

Адносна веласіпедыстаў пакуль што ніякіх змяненняў у ПДР не ўнесена. Адно, што могу сказаць: нягледзячы на тое, што штодзень затрымліваем каля 1000 няадпаведных пешаходаў па распубліцы, «фіксерная кампанія» дае стаяноўчыя вынікі. У прыватнасці, колькасць ДТЗ па віне веласіпедыстаў і пешаходаў змянілася на 16,8 і 14,6 працэнта адпаведна.

— **Магчыма палююцца жыць нейкія новаўвядзены?**

— Так, сёлетна плануем падчас рэгістрацыі веласіпедыў, мапеду і скутараў правярць веды праві-

лаў дарожнага руху іх уладальнікаў. У тым выпадку, калі ўзровень ведаў нізкі, то кіроўцы павінны будучы прайсці спецыяльную праграму па вывучэнні «азбучкі» ўдзельніка дарожнага руху. Пасля міні-спыту курсанты атрымаюць адпаведны пасведчаны і рэгістрацыйны нумарны знак для «железнага кн'я». Гэта будзе дысцыплінаваць удзельніка дарожнага руху і дасць магчымасць супрацоўніку Дзяржаўтаінспекцыі адсочваць парушальніка па нумары яго транспартнага сродку. Акрамя таго, сумленныя вадзіцелі таксама змогуць, ведаючы нумар выканаўцы аварыйных маневру на дарозе, паведаміць аб парушальніку ў міліцыю па тэлефоне «102».

— **І, думаетца, будучы паведамляць?**

— Перакананы. Людзі, якія добра расумлена выконваюць ПДР, нярэдка дапамагаюць супрацоўнікам міліцыі аб'яскоўдзіць лічба. Напрыклад, тэлефоне мужчына і паведаміць: «Еду ў накірунку Брэста, наперадзе рухаецца, перастарываючыся з адной паласы на другую, вадзіцель, хутчэй за ўсё, невяржальны». Такім чынам інфармацыя вядзе супрацоўніку міліцыі па следзе, а пакуль яны не затрымаюць парушальніка. Часта паступаюць званкі з калыхадой дарогі сталеці, дзе многія вадзіцелі перавышаюць хуткасць. Мы, у сваю чаргу, стараемся заахоўваць людзей, якія не залюшчваюць вочы на тое, што адбываецца вакол, а дапамагаюць міліцыі папярэдзіць нашчасце, уручаем ім граматы, прэміі.

Хамству на дарозе не месца

— **Раней, калі вучбыны корпус факультэта журналістаў знаходзіўся на вуліцы Маскоўскай, вадзіцель пераходзіць дарогу праз неаргуёмую пешаходную пераход, што перад мошамі. І кожны раз мяне пранізвае пачуццё страху за сваё жыццё. Бо праезная частка шырокая, і хто гарантуе, што ўсе вадзіцелі сцяпнэцца, каб мяне прапусціць? Як часта супрацоўнікі ДАІ затрымліваюць «некультуры» вадзіцеляў?**

— За суткі да адказнасці за тое, хамства прыцягваюцца не адзін і не два вадзіцелі. Напрыклад, па звестках за 9 студзеня сучасна, працоўнікі міліцыі ў розных раёнах краіны спынілі перад пешаходнымі пераходамі 349 чалавек. Затрымліваюць «некультуры» вадзіцеляў дапамагаюць самі пешаходы. Штодзень паступаюць заявы падобнага зместу: «Мы з сяброўкай пераходзілі дарогу па пешаходным пераходзе на зялёны сігнал святлафора, а вадзіцель легкавой машыны не прапусціў нас, мы павінны былі рэзка адсоччыць, спужаліся, каб не зрагавалі, не ведаю што б было...». Галоўнае тут — пешаход пасля запамінь нумар аўтамабіля, на якім можна знайсці парушальніка.

Хамству на дарозе не месца

— **Раней, калі вучбыны корпус факультэта журналістаў знаходзіўся на вуліцы Маскоўскай, вадзіцель пераходзіць дарогу праз неаргуёмую пешаходную пераход, што перад мошамі. І кожны раз мяне пранізвае пачуццё страху за сваё жыццё. Бо праезная частка шырокая, і хто гарантуе, што ўсе вадзіцелі сцяпнэцца, каб мяне прапусціць? Як часта супрацоўнікі ДАІ затрымліваюць «некультуры» вадзіцеляў?**

— За суткі да адказнасці за тое, хамства прыцягваюцца не адзін і не два вадзіцелі. Напрыклад, па звестках за 9 студзеня сучасна, працоўнікі міліцыі ў розных раёнах краіны спынілі перад пешаходнымі пераходамі 349 чалавек. Затрымліваюць «некультуры» вадзіцеляў дапамагаюць самі пешаходы. Штодзень паступаюць заявы падобнага зместу: «Мы з сяброўкай пераходзілі дарогу па пешаходным пераходзе на зялёны сігнал святлафора, а вадзіцель легкавой машыны не прапусціў нас, мы павінны былі рэзка адсоччыць, спужаліся, каб не зрагавалі, не ведаю што б было...». Галоўнае тут — пешаход пасля запамінь нумар аўтамабіля, на якім можна знайсці парушальніка.

— **Мой сябра раніць прыкмеці на сваім аўтамабілі, які быў прыпаркаваны на стаянцы ў двары дома, «свежую драпіну. Паперажываў. Замазаў, і працягвае ездзіць далей. Я мя кажаў, што трэба звярнуцца ў**

міліцыю, на што ён скептычна адказаў, што не з'яўляюцца — не з'яўляюцца. Хто мае рацыю?»

Сцяпан, г. Салігорск. Штодзень у горадзе Мінску падобных паведамленняў, калі віноўнік уцякае з месца аварыі, паступае ў сярэднім 20 (у абласных цэнтрах ад 2 да 5 заў). Большасць з іх мы знаходзім. Кожнага чакае адказнасць, як за нанясенне шкоды чужой маёмасці, так і за тое, што яны з'ехалі з месца здарэння. Бывае, што парушальнік ненаўмысна закрануў аўтамабіль суседа, і нават не прыкмеціў гэтага, бо гучна грала музыка. У такім выпадку ён павінен кампенсавать страты ўладальніку.

— **А як можна знайсці вадзіцеля, які ўцёк з месца злачынства?**

— У нашай сітуацыі на падрапаванні аўтамабілі, хутчэй за ўсё, застаецца фарба з іншага аўта, па якой можна знайсці яго ўладальніка. Акрамя таго, пацярпелы можа заўважыць падобную драпіну на корпусе аўтамабіля суседа, бо, як правіла, гараджане паркуюць у адных і тых жа месцах. Акрамя таго, шукаем сведкаў: магчыма, нехта ў час здарэння праходзіў побач ці бачыў з азна, які адбылося сутыкненне.

— **Чуў, што з'яўляюцца павісьці кошт на навучанне ў аўташколах. Так гэта ці не? І з чым гэта звязана?**

Юген, Віцебская вобласць. Так, сёлетна прагназуюцца павышэнне тарыфаў на навучанне ў аўташколах. Галоўная прычына хавецца ў падборы майстроў навучаня. Тут не можа быць выпадкаў выкладчыкаў, які будучы сумленна выконвае свае абавязкі і думаць, у першую чаргу, аб канчатковым выніках. Акрамя таго, павышэнне кошту на навучанне дазваляе выдаткаваць дадатковыя сродкі на абнаўленне вучэбнай тэхнікі, што таксама стаяноўча паўплывае на якасць падрыхтоўкі будучых удзельнікаў дарожнага руху.

Я лічу, што павышэнне тарыфаў мэтазгодна і неабходна, але яны павінны адпавядаць якасці навучаня. Калі чалавек заплаціў грошы, то ён павінен ведаць, што атрымае адпаведныя веды і практычныя навыкі. Сёння ў Беларусі 436 вучэбных арганізацый, якія займаюцца падрыхтоўкай і перападрыхтоўкай вадзіцеляў. Якая падрыхтоўка не задавальняе ні МУС, ні Міністэрства транспарту. Многім не прадаўжыць ліцэнзію ці спынілі набор груп да ліквіднаці недахопаў? Чаму? Працэнт задчы з першага разу экзамену, які тэарэтычнага, так і практычнага, у сярэднім 50 працэнтаў. Гэта з'яўляецца аб нізкай падрыхтоўцы выкладчыкамі навучанцаў. Аўдытары падчас праверак зафіксавалі шмат парушэнняў. Напрыклад, факты прысяк вучэбных гадзін (на практычных занятках курсант за рулём вадзіць гадзіну, а ў картыцы стаяць, што 2 гадзіны), вывучэнны такія выпадкі, калі майстар знаходзіўся па-за аўтадрамам, а курсанты былі прадстаўлены самі сабе, нярэдка выкладчыкі ставяць аднак тым курсанты, які не быў на занятку.

— **Дзякуй, Васіль Васільевіч, за размову.**

Надзея ДРЫЛА. Фота аўтара.

ТВОЙ ПРАДСТАЎНІК У САВЕЦЕ РЭСПУБЛІКІ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ ЧАЦВЁРТАГА СКЛІКАННЯ

АТРАШКЕВІЧ

Алена Віктараўна

Член Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіцці

Нарадзілася 29 сакавіка 1966 года ў г. Нова-Барысаве Мінскай вобласці. Закончыла Ленінградскую ордэна У.І. Леніна дзяржаўную кансерваторыю імя М.А. Рымскага-Корсакава. Член Саюза кампазітараў Рэспублікі Беларусь. З 2006 года — старшыня прадметна-цыклавай камісіі «Мастацтва эстрады (спевы)» установы адукацыі «Мінскі дзяржаўны каледж мастацтваў», выкладчык музычна-тэарэтычных дысцыплін установы адукацыі «Маладзечанскае музычнае вучылішча імя М.К. Аліскага», кіраўнік студыі эстраднай песні «Спяваем разам». Удасцелена памятнага знака «2000 гадоў Хрысціянству» і Ганаровага знака Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

КРЫШТАПОВІЧ

Міхаіл Васільевіч

Член Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы

Нарадзіўся 22 лістапада 1956 года ў вёсцы Брылькі Валожынскага раёна Мінскай вобласці. Закончыў Кастрамскі тэхналагічны інстытут, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У.І. Леніна. З 1997 года — дырэктар адкрытага акцыянернага таварыства «Гарадзейскі цукровы камбінат». Узнагароджаны медалём «За працоўныя заслугі».

КРУПЕЦ

Леанід Фёдаравіч

Член Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні

Нарадзіўся 18 лістапада 1956 года ў вёсцы Махавы Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці. Закончыў універсітэт Дружбы народаў імя П. Лумумбы. З 2007 года — старшыня Мінскага абласнога выканаўчага камітэта. Узнагароджаны медалём «За працоўныя заслугі».

МАРОЗ

Лілія Францаўна

Намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па заканадаўстве і дзяржаўным будаўніцтве

Нарадзілася 23 верасня 1956 года ў г. Мінску. Закончыла Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У.І. Леніна. З 2000 года — загадчыца Першай Мінскай абласной дзяржаўнай натарыяльнай канторы. Узнагароджана ордэнам Пашаны.

НОВІКАЎ

Анатоль Мікалаевіч

Намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіцці

Нарадзіўся 13 лютага 1941 года ў г. Бароўску Калужскай вобласці. Закончыў Маскоўскае вышэйшае агульнавайсковае каманднае вучылішча імя Вярхоўнага Савета РСФСР, Ваенна-палітычную акадэмію імя У.І. Леніна, акадэмію грамадскіх навук пры ЦК КПСС. Генерал-лейтэнант у адстаўцы. З 2004 па 2008 г. — старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, навуцы, культуры і гуманітарных пытаннях. Старшыня Рэспубліканскага савета Беларускага грамадскага аб'яднання ветэранаў. Узнагароджаны ордэнамі Айчыны III ступені, Пашаны, Чырвонай Зоркі, «За службу Радзіме ва Узброеных Сілах СССР» III ступені.

САКАЛОЎСКАЯ

Людміла Карнеёўна

Намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па эканоміцы, бюджэце і фінансах

Нарадзілася 10 сакавіка 1954 года ў г. Барысаве Мінскай вобласці. Закончыла Беларускі дзяржаўны інстытут народнай гаспадаркі імя В.У. Куйбышава. З 2006 года — намеснік генеральнага дырэктара па эканоміцы адкрытага акцыянернага таварыства «Барысавскі завод аўтаатрактарнага электраабсталявання».

МІНСКАЯ ВОБЛАСЦЬ

ПАРАХНЕВІЧ

Ірына Міхайлаўна

Член Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па эканоміцы, бюджэце і фінансах

Нарадзілася 24 лютага 1955 года ў вёсцы Канюкі Лагойскага раёна Віцебскай вобласці. Закончыла Гомельскі кааператыўны інстытут ЦэнтраСаюза. З 1999 года — старшыня праўлення Лагойскага раённага спажывецкага таварыства.

ЧУЙКО

Рыгор Пятровіч

Намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні

Нарадзіўся 26 верасня 1959 года ў вёсцы Івашна Аршанскага раёна Віцебскай вобласці. Закончыў Беларускую ордэна Кастрычніцкай рэвалюцыі і ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга сельскагаспадарчую акадэмію. З 2000 года — генеральны дырэктар Мінскага раённага ўнітарнага прадпрыемства «Агракамбінат «Ждановічы». Дэпутат Мінскага раённага Савета дэпутатаў. Узнагароджаны ордэнам Пашаны.

МЯСЦОВЫЯ ПРАБЛЕМЫ ВЫРАШАЮЦА НЕ «НАВЕРСЕ»

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар. «МС».)

— А ўвогуле Клічаўшчына — прывабнае месца для жыцця?

— Так. Павефта тут добрае — лёгка дыхаецца. Прырода — 60 працэнтаў лесу, рэкі і азёры, адпачываць добра. І людзі працалюбівыя і справядлівыя.

За 30 гадоў працы доктарам на мяне паступіла толькі адна скарга. Чаму? Таму што людзі адчуваюць, што і як да іх ставіцца, хваляюцца за іх і дапамагаюць ім у вырашэнні праблемаў. А калі нехта будзе дома страваваць сваё «я» і паказваць сваю «крутасць», то людзі не даруюць і абавязкова паставяць на месца таго, хто зарываўся.

— І як вам удаецца ладзіць з людзьмі?

— З дапамогай адкрытага дыялогу. Людзям трэба ўсё тлумачыць. Апошняя справа — калі ты спрабуеш хітрыць і моцкі прымаеш просьбу альбо патрабаванне чалавека ў надзеі, што пройдзе час і ўсё забудзецца. Трэба адразу шчыра сказаць чалавеку, магу я вырашыць праблему альбо не. Я лічу, што заўсёды трэба імкнуцца дапамагчы, асабліва калі гэта не патрабуе вялікіх матэрыяльных выдаткаў, а толькі маральных: паклапаціцца, пахадзіць, папрасіць.

А ўжо калі дапамагчы нельга — дык трэба, каб чалавек зразумееў, чаму. Натуральна, што людзі ўсё хочучь атрымаць адразу. Але не заўсёды гэта магчыма.

— Цяпер шмат увагі надаецца мясцоваму самакіраванню. Ці бачыце вы за ім сапраўды вялікія магчымасці?

— Развітая сістэма самакіравання існуе, напрыклад, у Швейцарыі. Гэта калі дзяржава вырашае галоўныя пытанні: абараназдольнасці краіны, ратаванню людзей ад прыродных катаклізмаў, будаўніцтва важных аб'ектаў. А што датычыцца дробных жыццёвых пытанняў, то яны перакладзены на органы мясцовага самакіравання. Штодзёныя праблемы людзей вырашаюцца на той тэрыторыі, дзе яны ўнікаюць, а не «наверсе». Да гэтага нам трэба імкнуцца.

Але павінна быць і адпаведнае фінансаванне. Здавалася б, драбяз: напрыклад, засыпаць яму, зрэзаць дрэва, зрабіць накрывку для калодзежа. Але без гэтага людзям цяжка жыць. Дзяржава не можа і не павінна ўнікаць у кожную такую сітуацыю. Гэта з паспехам могуць зрабіць на месцы, у сельсаветах.

— Як вы сёння ацэньваеце працу старшыні сельскіх Саветаў Клічаўскага раёна?

— У нас 8 старшыняў, але кожны з іх — асоба. Тэя што працуе ўжо не першае скліканне, добра ведае, што патрэбна людзям, і ўсе пытанні вырашае без асаблівых цяжкасцяў. Увогуле нашы старшыні — людзі ад зямлі, якія жывуць у вёсцы і маюць свае падворкі. Бачачы жыццё «сваіх» людзей і ведаючы, як яго зрабіць лепшым.

— Доктар бачыць вынік сваёй працы: калі яна паспяхова, то пацыент ідзе на працяку. А ў мясцовым самакіраванні вынікі працы такія ж відавочныя?

— Безумоўна. Напрыклад, сёлета мы шмат увагі надавалі старым дрэвам, ёсць і старыя калодзежы, якія 50 гадоў таму рабілі ўсёй вёскай. Цяпер у людзей няма столькі сілаў і сродкаў, каб пачысціць яго ды прывесці ў парадак. Мы гэта зрабілі, а канкрэтны вынік — вяскоўцам стала больш зручна. Альбо прагрэйдалі вуліцы, па якой раней не толькі медпамога не магла праехаць, але і прайсці было цяжка.

— А як наконт утрыманства, на якое часта скардзяцца раённыя кіраўнікі? Маўляў, людзі шмат патрабуюць, а самі нічога не хочучь рабіць.

— Мы дзясяткі гадоў прывучалі людзей да таго, што ўлада прыйдзе і ўсё зробіць. А цяпер даводзіцца перавучаць. Я не кажу пра нямоглы, старых. Аднак ёсць такія сем'і, дзе людзі фізічна здольныя, але лянуюцца адрамантаваць агароджы і прыбраць смецце.

Дух утрыманства моцны, але і мы не адступаем. Арганізуюем, напрыклад, людзей на ўборку могілак, паракноваем: «Тут сваіх вашы ляжачы, трэба дапамагчы прыбраць тэрыторыю». Прыходзяць, робяць, потым кажуць, што ўсё правільна.

— Якім быў для Клічаўскага райсавета мінулы год?

— Вельмі ўдалым, на маю думку. Зроблена шмат, аўтарытэт сельскіх Саветаў расце. Цяпер старшыня не з'яўляецца нейкай другараднай асобай, якую раней у разлік не бралі. Менавіта ён адказвае за «сваю» тэрыторыю. Палепшыла ён адказвае за «сваю» тэрыторыю.

Хоць у будучыні, мне падаецца, усю працу, звязаную з гэтымі агрэгатамі, сельвыканкаммы выконваць не павінны. Трэба далей так удасканаліць працу, каб чысткай калодзежаў і добраўпарадкаваннем тэрыторый кваліфікавана займаліся спецыялізаваныя структуры — напрыклад, жылкамунгасы. А сельвыканкам павінен гэту работу не выконваць, а каардынаваць, накіроўваць, арганізоўваць людзей на дапамогу... Неабходна паскорыць і працэс перадачы камунальных структурам калодзежаў. Прычым не патрабуючы ад нас падрыхтоўкі падрабязнай дакументацыі — яна каштуе часам больш, чым той калодзеж. На мой погляд, трэба правесці рэвізію і прыняць гэтыя аб'екты па факце. Тое ж датычыцца і перадачы грамадзянскіх могілак і вясковых дарог. Мне таксама падаецца, што з-за недахопу фінансаў вельмі марудна вырашаюцца і пытанні са зносам старых дамоў, якія псуюць выгляд нашых вёсак. Усё быццам робіцца, але занадта павольна. А жыццё ў нас такое кароткае, трэба рухацца хутчэй... Увогуле, хочацца, каб людзі, якія жывуць у вёсках, бачылі ад працы ўладаў аддачу і рэальную дапамогу. Таму што яны гэта заслужылі.

Гутарыла Ілона ІВАНОВА.

Клічаўскі раён.

БУДЗЕМ ЖЫЦЬ ПА СРОДКАХ

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар. «МС».)

Ён нагадаў удзельнікам сустрэчы, што ў адпаведнасці з агульным падыходамі і бюджэтай, і дзяржаўнай палітыкай на працягу апошніх гадоў выдзяляліся значныя фінансавыя рэсурсы на ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы не толькі мясцовых Саветаў дэпутатаў, але і спецыялізаваных арганізацый, якім былі перададзены аб'екты водазабеспячэння і дарогі. У пазамінулым годзе на гэтыя мэты было накіравана каля 10 млрд рублёў. Летась прыкладна 60 млрд рублёў пайшло на закупку спецтэхнікі для адпаведных камунальных структур. «Усё гэта рабілася з адной мэтай — каб вызваліць вас ад гаспадарчай нагрузкі, неўласцівай для органаў улады», — сказаў, звяртаючыся да старшыняў сельскіх Саветаў, Максім Ермаловіч.

Аднак сёння, у сувязі з той эканамічнай сітуацыяй, якая склалася ў свеце і наступствы якой мы пачынаем ужо адчуваць, захаваць ранейшы ўзровень фінансавай падтрымкі сельсаветаў вельмі складана.

«Цяпер усе расходы вы будзеце здзяйсняць без уліку назаваных у папярэдняй гады сродкаў, а значыць, не зможаце выкарыстоўваць так званыя свабодныя рэшткі, не зможаце накіроўваць на вырашэнне сваіх патрэбаў кредитныя рэсурсы. Будзем жыць па сродках — інакш кажучы, колькі заробім, столькі і зможам траціць. Сёння міністэрства істотна пераглядае ўсю бюджэтную палітыку і ўсе расходы па бюджэце, і ад першачарговых тратуў нам усім давядзецца адмовіцца», — папярэдзіў прысутныя Максім Ермаловіч.

Паводле яго словаў, у большай ступені скарачэнне расходаў будзе датычыцца рэспубліканскага бюджэту. Але ж у пэўнай ступені яго закране і бюджэты першаснага ўзроўню. «Пераглядаць тыя даходныя крыніцы, якія ў вас ужо існуюць, мы не збіраемся, захаваць ранейшы ўзровень фінансавай падтрымкі сельсаветаў вельмі складана. «Цяпер усе расходы вы будзеце здзяйсняць без уліку назаваных у папярэдняй гады сродкаў, а значыць, не зможаце выкарыстоўваць так званыя свабодныя рэшткі, не зможаце накіроўваць на вырашэнне сваіх патрэбаў кредитныя рэсурсы. Будзем жыць па сродках — інакш кажучы, колькі заробім, столькі і зможам траціць. Сёння міністэрства істотна пераглядае ўсю бюджэтную палітыку і ўсе расходы па бюджэце, і ад першачарговых тратуў нам усім давядзецца адмовіцца», — папярэдзіў прысутныя Максім Ермаловіч.

Пасля трагічнага здарэння ў Бабруйску, калі на дзяўчыну напала зграя бадзяхных сабак, кантроль за адловам бяздомных жывёл узмацніўся. Аднак у выніку рэйдаў спецыялізаваных службаў у сталічных пунктах часовага ўтрымання рэгулярна трапляюць і хатнія гадаванцы. Паводле самых сціплых падлікаў, яны складаюць трэць ад усіх адлоўленых на гарадскіх вуліцах сабак і катой.

У прытулку на Гурскага, 42 жывёлы знаходзіцца толькі 5 дзён, пасля чаго (калі гаспадар за гэты час не паспеў ці не здагадаўся сюды патэлефанаваць), іх усыплюць. Аднак сёння ў нас з'явілася магчымасць засцерагаць сваіх любімых гадаванцаў ад небяспекі заўчаснай смерці. Прадпрыемства «Фаўна горада» ўзяло на ўзбраенне новае сучаснае абсталяванне — сканер, здольны счытваць інфармацыю з чыпа, які ўжываецца тузікам і музікам. Калі нумар мікрачыпа занесены ў адзіную базу звестак электроннай сістэмы ідэнтыфікацыі жывёл (http://www.animal.by), супрацоўнікі «Фаўны горада» могуць звязацца з гаспадарам адлоўленых жывёл і паведаміць аб месцазнаходжанні іх чатырохногіх гадаванцаў.

— заверыў удзельнікаў сустрэчы фінансіст. — А да наступнага года пашырым іх пералік, дадаўшы туды не толькі падаходны падатак з фізічных асобаў, але і іншыя (паводле рашэнняў Саветаў базаванага ўзроўню) даходныя крыніцы». Што датычыцца расходаў сельсаветаў, іх спецыфіка такая, што там, паводле выказвання Максіма Ермаловіча, і скарачэння няма чаго. У асноўным гэта расходы, звязаныя з добраўпарадкаваннем і асвятленнем. І яны захаваюцца, паколькі з'яўляюцца першачарговымі і абысціцца без іх немагчыма.

Максім Ермаловіч заклікаў старшыняў сельскіх і пасялковых Саветаў з разуменнем паставіцца да эканамічнай і фінансавай сітуацыі, якая склалася, і з максімальнай ашчаднасцю падсыць да расходнай часткі сваіх бюджэтаў, абмежаваўшы па магчымасці выдаткі на камунальныя паслугі, транспарт і сувязь.

«Пераглядаць тыя даходныя крыніцы, якія ў вас ужо існуюць, мы не збіраемся, захаваць ранейшы ўзровень фінансавай падтрымкі сельсаветаў вельмі складана. «Цяпер усе расходы вы будзеце здзяйсняць без уліку назаваных у папярэдняй гады сродкаў, а значыць, не зможаце выкарыстоўваць так званыя свабодныя рэшткі, не зможаце накіроўваць на вырашэнне сваіх патрэбаў кредитныя рэсурсы. Будзем жыць па сродках — інакш кажучы, колькі заробім, столькі і зможам траціць. Сёння міністэрства істотна пераглядае ўсю бюджэтную палітыку і ўсе расходы па бюджэце, і ад першачарговых тратуў нам усім давядзецца адмовіцца», — папярэдзіў прысутныя Максім Ермаловіч.

Паводле яго словаў, у большай ступені скарачэнне расходаў будзе датычыцца рэспубліканскага бюджэту. Але ж у пэўнай ступені яго закране і бюджэты першаснага ўзроўню. «Пераглядаць тыя даходныя крыніцы, якія ў вас ужо існуюць, мы не збіраемся, захаваць ранейшы ўзровень фінансавай падтрымкі сельсаветаў вельмі складана. «Цяпер усе расходы вы будзеце здзяйсняць без уліку назаваных у папярэдняй гады сродкаў, а значыць, не зможаце выкарыстоўваць так званыя свабодныя рэшткі, не зможаце накіроўваць на вырашэнне сваіх патрэбаў кредитныя рэсурсы. Будзем жыць па сродках — інакш кажучы, колькі заробім, столькі і зможам траціць. Сёння міністэрства істотна пераглядае ўсю бюджэтную палітыку і ўсе расходы па бюджэце, і ад першачарговых тратуў нам усім давядзецца адмовіцца», — папярэдзіў прысутныя Максім Ермаловіч.

Мікрачыпы ўводзяцца не толькі сабакам і катом, але і каням, птушкам, грызунам, экзатычным жывёлам і нават рыбам. У Беларусі сістэма чыпіравання даступная ва ўсіх абласных цэнтрах (http://animal.by/where.html), а таксама ў многіх іншых гарадах. Пасля ўжывання чыпа яго нумар заносіцца ў адзіную базу звестак электроннай сістэмы ідэнтыфікацыі жывёл, заводзіцца спецыяльны пашпарт міжнароднага ўзору. У базу звестак трапляюць толькі чыпы, якія ўвезены ў краіну афіцыйна і маюць маркіроўку BLR (на гэта гаспадарам варта звярнуць асаблівую ўвагу!). Застаецца спадзявацца, што рэгіянальныя службы па адлове жывёл возьмуць прыклад са сваіх сталічных калег і абзавядуцца аналагічным абсталяваннем.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
САВЕТ РЭСПУБЛІКІ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ,
ПАЛАТА ПРАДСТАЎНІКОЎ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ,
УСТАНОВА «РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ЗВЯЗДА»

ГРАМАДСКІ САВЕТ:

НАВІЦКІ Г.В., старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні

БАЙКОЎ В.М., старшыня Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце

АЦЬСАЎ А.А., старшыня Віцебскага абласнога Савета дэпутатаў

СЦЕПАНЕНКА А.М., адказны сакратар Савета

па ўзаемадзеянні органаў мясцовага самакіравання пры Саўеце Рэспублікі

Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь

ПРЭДКА С.У., старшыня Ваўкавыскага раённага Савета дэпутатаў

Гродзенскай вобласці

МАКСІМЕНКА С.А., старшыня Прылепскага сельскага Савета дэпутатаў

Смалявіцкага раёна Мінскай вобласці

АДКАЗНАЯ ЗА ВЫПУСК:
Наталля КАРПЕНКА.
Кантакты тэлефон 292 21 03.

«Добрыя» жанчыны

Да дзедз да бабуйкі, якія жывуць у Кобрыве, прыйшлі дзве жанчыны і скавалі састарэлым, што яны з сацыяльнай службы. А завіталі да іх, каб выпісаць бясплатна будмагаражы на рамонце хаты. «Добрыя» жанчыны і гаспадары на кухні пачалі пісаць заяву на тыя магаражы.

У гэты час трэцяя зладзейка без усякай перашкоды трапіла ў хату і выкрала грошы.

У вялікай распачы 77-гадовай пенсіонерка падалася ў міліцыю, бо ўкрадла 3 500 000 рублёў, 700 долараў і 300 еўра.

А як было састарэлым не павярць рабаўніцтвам, калі ў адной з іх нават быў фінансавы коп (прыбор для праслухоўвання сэрца і лёгкіх).

Магчыма, у другім выпадку яны выступіць у ролі дактароў. Трэба быць пільнымі і патрабаваць дакументы.

Сымон СВІСТУНОВІЧ, Могілеўскай абласной Савет дэпутатаў выражае глыбокае сабыленне СЕЛІЦКОМУ Валерію Степанавічу, прадседателю Гомельскага абласнога Савета дэпутатаў, у сувязі з постигшим яго болшыим горем — смерцю МАТЕРІ.

ХУТАРАНСКАЯ УТОПІЯ?

Тэма хутароў закранула многіх чытачоў «Звезды», а гэта сведчыць пра цягу чалавека да зямлі, свайго надзелу. Настальгія па вольным жыцці на хутары, дзе чалавек быў сам сабе гаспадаром, яшчэ не пакінула людзей старэйшага пакалення, якія тых хутары памятаюць. Але ці можна адрадіць хутары ды фальваркі? І ці ёсць у гэтым сэнс?

Стальпін — рэфарматар, але...
Да вайны ў Заходняй Беларусі хутары былі звычайнай з'явай і тут не было асаблівай заслугі Стальпіна — хутары існавалі да яго і пасля. Сёння вельмі любяць пагавацца пра аграрныя рэформы былога старэйшага Савета Міністраў Рэспублікі, Стальпін задумаў непазавальна змяніць імперыю, якая на 80 працэнтаў была сельскай.

Сапраўды, тагачасныя рэформы разбурылі абшчыны ўклад вёскі, стварылі ўмовы для станаўлення селяніна-ўласніка, якога пасля рвалічы аб'явілі кулаком.

Але разам з гэтым рэформы мелі негатыўны бок. Стальпін пачаў прыводзіць небылае перасяленне людзей у Сібір і Сярэдняю Азію — вырашалі імперскія праблемы, а чалавек заставаўся на дзясятых месцах.

Тыя рэформы найперш закранулі ўходзячы губерні Беларусі. Сотні тысяч людзей вывезлі на незаселеныя тэрыторыі, і многія, зведваючы аб'яўленага раю, вярнуліся назад, але большасць — самая бедная — засталася ў Сібіры, бо не маглі вывезці ад банкруцтва пятаў.

Тым не меней хутары беларусы заўсёды прыцягвалі.

Хутаранін — гэта...
На хутары чалавек меў вольную перавагу. Уся зямля была наўкол сядзібы і ні трэба было, як раней, ездзіць на свае палоскі-надзелы за некалькі кіламетраў. Але ж гаспадар асцядаў на хутары, каб працаваць на зямлі, і што з яе атрымаваў, на тое і жыў.

Хутар не толькі ўплываў на матэрыяльны стан сяні, але і фарміраваў псіхалогію людзей. Хутаранін, які жыў асобна ад астатніх, мела свае погляды на жыццё, у іх была сваё жыццёвая філасофія. Менавіта з гэтай прычыны, падчас калектывізацыі, пачалі зганяць людзей з хутароў — чалавек павінен быў быць пад кантролем.

У свой час хутары з'яўляліся ні чым іншым, як фермерскімі гаспадаркамі і сённяшняй фермеры, у прынтцыпе, мала чым адрозніваюцца ад тагачасных хутаран.

Мы ўжо плануем стварыць хутары, хоць яшчэ не разабраліся з фермерамі — іх статус даволі неакрэслены. Фермерам даюць няўдубіць — пісок, хмызнякі ды баюльцы, і хоць зямлю яны атрымалі ў арэнду з правам перадачы ў спадчыну, тым не меней мясцовае ўлада, б'ювае, і папярэджае, што калі ўраджай у іх будзе ніжэй за сярэдні паказчык па раёне, то зямлю могуць і забраць. А вось якім бы нізкім ураджай ні быў у сельгаскааператывае, так пытанне там стаць не будзе. А пра падтрымку, напрыклад, пра доўгатэрміновую льготную крэдыт, пракладку дарог, дапамогу з набыццём мінеральных угнаенняў і хімікатаў... многім фермерам даводзіцца толькі марчыць.

Хутаранін — гэта гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Някай будзе падведзена да хутара электралінія і пракладзена дарога, але як будучы гаспадар, які павінен пракарміць сям'ю, а для гэтага яму патрэбна зямля, каб я ёй працаваць, гадаваць жывёлу... Дык што, сельгаскааператыва будучы сваю лепшую зямлю аддаваць пад хутары? Ці будзе тое ж самае, што з фермерамі? Кожны чалавек захоча жыць не на балочце, а паставіць сядзібу на добрай зямлі, у «вясёллі» месцы, і гэта зразумела. А жыць у чыстым полі і хадзіць на працу ў сельгаскааператываў за некалькі кіламетраў, — гэта поўны абсурд.

Ёсць сумненне, што хутары выхаваюць новых гаспадароў. І ўвогуле, гаспадары не растуць, як тыя аленкі. Вось і сярэд фермераў іх не так і многа, а здавалася б, кожны фермер павінен быць гаспадаром.

Адрадзіць пласт гаспадароў хутары не атрымаецца. Генафонд іх за час калектывізацыі стаў мізэрным. Хіба таленавіты кіраўнікоў сельгаскааператываў у нас шмат? У кожным раёне іх можна пералічыць на пальцах адной рукі.

Сёння стаўка зроблена на СВК і яны кормяць краіну — гэтага ніхто адмовіць не можа. Ім слава, пашана і падтрымка. На дахніках каго мы ўдзячым? Прадзвіноў сельгаскааператываў, бо не фермеры, а яны намалалі тры мільёны тон. Фермеры ў нас усё яшчэ не родныя, а пасыкі. А з гэтай нагоды ў сельгаскааператывах і раёнах будуць любіць хутаран? Ды і вёска на іх будзе глядзець коса — кулак.

А з гэтай нагоды стаўленне да хутаран будзе лепшым, чым да фермераў?

Менавіта на хутарых задумана выхоўваць гаспадароў, але чаму не гэта гэта рабіць у перспектывных вёсках? Людзей там мала, а зямля наўкол вясцэе хмызняком. Калі ў нас вёска, якія ператварылі ўжо ў хутары? Многа, але што ўсё не спяшучага туды гараджане, ды і не ў кожны аргагарад іх зацягнуць, але ж калі і даюць, але заробкі малыя (пра гэтую праблему «Звязда» пісала).

Калі тых хутары і з'явіцца, то найперш наўкол гарадоў, райцэнтраў ці аргагарадоў, каб быць бліжэй да цывілізацыі, а гэта выклікае пратэст з боку тых ж СВК, бо зямлі вольнай няма. Чалавек, які не працуе ў сельгаскааператывае, але трымае кані і карову, мае вялікія праблемы не толькі з нарыхтоўкай кармоў, але і з пашай. Звернуўшы аднойчы знаёмы ў сельгаскааператывае, каб выдзелілі яму хоць 20 сотак сенаскоў. Прапанавалі за сем кіламетраў. Паглядзеў чалавек на той луг, а там адны купыны. Паішоў да старэйшага СВК, а той і разамляць не стаў.

Калі няма альтэрнатывы
Паводле афіцыйных звестак, за некалькі апошніх гадоў у нас знікла 17 тысяч падошніх гаспадарак, якія давалі гародніну, мяса і малако. І ў гэтым адна з прычын, чаму растуць цэны на прадукты, хоць і сабралі мы сёлета рэкордны ўраджай збожжа. Зніжэнне падобных гаспадарак звычна, найперш, з выміраннем вёскаў — астатняя людзі адходзяць, а маладыя не хочунць мець клопоту з той жа каровай.

Угадаючы сваё дэцэнства, адначасна адзін факт. Хоць талды краіна і будвала камунізм, але наўкол кожнай вёскі пасвіліся статкі прыватных кароў, і той выган цягнуўся да небаскоў. Талды ўлада магла ў селяніна абрэзаць зямлю да пятнаціца сотак, але выган не забірала, бо ён спрадвеку быў агульным, ці абшчынным. Затым калгасы пачалі наступаць, і сёння многія вёскі акружаны не выганам, а палямі сельгаскааператываў. Чалавеку не тое што карову пасвіць, цяля няма дзе навазвасць.

Калі высковец працуе ў сельгаскааператывае, яму яшчэ дапамогуць з кармамі (нарыхтоўка сена), а калі не, то ў чалавека будзе шмат турбот. Рабіць стаўку на хутаран, якія будунць мець падобныя гаспадаркі і насычаць рынак мяснымі і малочнымі прадуктамі не атрымаецца па вельмі прастай прычыне.

Падобныя гаспадарка сям'ю не пракарміць — у шырокім сэнсе гэтага слова. Неабходна мець з дзясяткаў тых кароў, каб быць рэальна прыбыткам, а гэта ўжо фермер. А жыць на хутары, які гаварылася вышэй, ды хадзіць на працу ў сельгаскааператываў — гэта нонсэнс.

Сымон Свістунювіч.

тоём, а ў асобных месцах нават... лясам. Увясце, колькі спатрэбілася прыкладзі намаганні, каб усё тут давесці да ладу. Гэта вельмі нагадвае цяжкую працу нашых далёкіх продкаў, якія гадамі ачышчалі патрэбныя ўчасткі.

— Асобныя кавалкі нельга было адразу засяваць, іх апрацоўваў ад прастэзеля і пакаўда на наступны год — гэта метад так званай «чорнай пары», — кажа Дунаеў. — Толькі так можна было паступаць, інакш ніякага ўраджая не атрымаў бы, а толькі нашкодзіў зямлі. Проста душа балела, калі ўзяўся за справу, аднак паступова наваў парадка, наладзіў нармальны севазварот. Калі спачатку збіраў па 25 цэнтнераў збожжавых з гектара (і

співаліся. У мяне працуе толькі адзін работнік з Цыркава, а дваіх штодня прывозю на працу з Магілёўскага раёна, з Рэчак. Шэраг людзей прасіліся ў гаспадарку, уладкоўваліся да мяне, аднак, мяжа казачы, не спраўдзіліся са сваімі абавязкамі, таму доўга не затрымліваліся. Можна так падхоўд даволі жорстка, але я лічу, што калі чалавек бярэцца за працу, то павінен выконваць яе якасна. Калі п'яны вадыцель — гэта патэнцыяльныя зачыны і павіны за рулём трактара ці камбайна — забойца ўдвай.

У фермерскай гаспадарцы сёння тры работнікі. Гэта спецыялісты, проста аднак паступова наваў парадка, наладзіў нармальны севазварот. Калі спачатку збіраў па 25 цэнтнераў збожжавых з гектара (і

співаліся. У мяне працуе толькі адзін работнік з Цыркава, а дваіх штодня прывозю на працу з Магілёўскага раёна, з Рэчак. Шэраг людзей прасіліся ў гаспадарку, уладкоўваліся да мяне, аднак, мяжа казачы, не спраўдзіліся са сваімі абавязкамі, таму доўга не затрымліваліся. Можна так падхоўд даволі жорстка, але я лічу, што калі чалавек бярэцца за працу, то павінен выконваць яе якасна. Калі п'яны вадыцель — гэта патэнцыяльныя зачыны і павіны за рулём трактара ці камбайна — забойца ўдвай.

У фермерскай гаспадарцы сёння тры работнікі. Гэта спецыялісты, проста аднак паступова наваў парадка, наладзіў нармальны севазварот. Калі спачатку збіраў па 25 цэнтнераў збожжавых з гектара (і

співаліся. У мяне працуе толькі адзін работнік з Цыркава, а дваіх штодня прывозю на працу з Магілёўскага раёна, з Рэчак. Шэраг людзей прасіліся ў гаспадарку, уладкоўваліся да мяне, аднак, мяжа казачы, не спраўдзіліся са сваімі абавязкамі, таму доўга не затрымліваліся. Можна так падхоўд даволі жорстка, але я лічу, што калі чалавек бярэцца за працу, то павінен выконваць яе якасна. Калі п'яны вадыцель — гэта патэнцыяльныя зачыны і павіны за рулём трактара ці камбайна — забойца ўдвай.

У фермерскай гаспадарцы сёння тры работнікі. Гэта спецыялісты, проста аднак паступова наваў парадка, наладзіў нармальны севазварот. Калі спачатку збіраў па 25 цэнтнераў збожжавых з гектара (і

співаліся. У мяне працуе толькі адзін работнік з Цыркава, а дваіх штодня прывозю на працу з Магілёўскага раёна, з Рэчак. Шэраг людзей прасіліся ў гаспадарку, уладкоўваліся да мяне, аднак, мяжа казачы, не спраўдзіліся са сваімі абавязкамі, таму доўга не затрымліваліся. Можна так падхоўд даволі жорстка, але я лічу, што калі чалавек бярэцца за працу, то павінен выконваць яе якасна. Калі п'яны вадыцель — гэта патэнцыяльныя зачыны і павіны за рулём трактара ці камбайна — забойца ўдвай.

У фермерскай гаспадарцы сёння тры работнікі. Гэта спецыялісты, проста аднак паступова наваў парадка, наладзіў нармальны севазварот. Калі спачатку збіраў па 25 цэнтнераў збожжавых з гектара (і

співаліся. У мяне працуе толькі адзін работнік з Цыркава, а дваіх штодня прывозю на працу з Магілёўскага раёна, з Рэчак. Шэраг людзей прасіліся ў гаспадарку, уладкоўваліся да мяне, аднак, мяжа казачы, не спраўдзіліся са сваімі абавязкамі, таму доўга не затрымліваліся. Можна так падхоўд даволі жорстка, але я лічу, што калі чалавек бярэцца за працу, то павінен выконваць яе якасна. Калі п'яны вадыцель — гэта патэнцыяльныя зачыны і павіны за рулём трактара ці камбайна — забойца ўдвай.

У фермерскай гаспадарцы сёння тры работнікі. Гэта спецыялісты, проста аднак паступова наваў парадка, наладзіў нармальны севазварот. Калі спачатку збіраў па 25 цэнтнераў збожжавых з гектара (і

співаліся. У мяне працуе толькі адзін работнік з Цыркава, а дваіх штодня прывозю на працу з Магілёўскага раёна, з Рэчак. Шэраг людзей прасіліся ў гаспадарку, уладкоўваліся да мяне, аднак, мяжа казачы, не спраўдзіліся са сваімі абавязкамі, таму доўга не затрымліваліся. Можна так падхоўд даволі жорстка, але я лічу, што калі чалавек бярэцца за працу, то павінен выконваць яе якасна. Калі п'яны вадыцель — гэта патэнцыяльныя зачыны і павіны за рулём трактара ці камбайна — забойца ўдвай.

У фермерскай гаспадарцы сёння тры работнікі. Гэта спецыялісты, проста аднак паступова наваў парадка, наладзіў нармальны севазварот. Калі спачатку збіраў па 25 цэнтнераў збожжавых з гектара (і

співаліся. У мяне працуе толькі адзін работнік з Цыркава, а дваіх штодня прывозю на працу з Магілёўскага раёна, з Рэчак. Шэраг людзей прасіліся ў гаспадарку, уладкоўваліся да мяне, аднак, мяжа казачы, не спраўдзіліся са сваімі абавязкамі, таму доўга не затрымліваліся. Можна так падхоўд даволі жор

ФАКТ МАБІЛЬНІК СКАРАЧАЕ ДЗІЦЯЧЫ СОН

Групай еўрапейскіх і амерыканскіх навукоўцаў было выяўлена, што выпраменьванне ад мабільнага тэлефона перашкаджае заснуць і скарачае сон, а таксама выклікае галаўныя болі. Асабліва трывожна гэта выглядае ў дачыненні да дзяцей і падлеткаў, для якіх сон мае выключна важнае значэнне. Тым больш, што многія падлеткі карыстаюцца тэлефонамі позна ноччу. Дэфіцыт сну можа прыводзіць да змены ў настроі, дэпрэсіі, няўважлівасці і пагаршэння паспяхоўнасці ў вучобе, — папярэджваюць спецыялісты.

Выпуск № 01 (115)

Прамая лінія

ДАЛОЎ КАМЯНІ... І ЦЫСТЫ, І ПРАСТАТЫТ

На пытанні чытачоў адказаў кіраўнік цэнтра ўралогіі г. Мінска, загадчык кафедры ўралогіі Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта, доктар медыцынскіх навук, прафесар Аляксандр СТРОЦКІ.

(Працяг. Пачатак у нумарах за 24 снежня, 9, 10, 13 студзеня.)
— Мікалай Іванавіч, Краснаполле. 67 гадоў. Дыягназ — далярыксная гіперплазія прастаты 1-й ступені. Аналіз крыві на ПСА паказваў значэнне 6,4 нг/мл, рэшткі мачы — 39 мл. Уролаг у Мінскае прызначыў фенест. Аднак стала горш: частыя пазывы, смрыленне. Пытаўся накіраваць оперыю, але ўрачы кажуць, што паказанай да яе няма. Парайце, якія прэпараты трэба прымаць. І яшчэ. Ці можа пры гэтай хворобе павышацца ціск?

— Рэшткі мачы ў вас у норме. Так што з гэтай прычыны можаце не хвалявацца. Што датычыцца оперыі, то для яе спраўдзіць патрэбныя паказанні, а іх у вас, паводле таго, што вы казалі, няма. Варта адзначыць, што 75 працэнтаў пацыентаў з дабраякаснай гіперплазіяй прастаты ўвогуле не падвяргаюцца лячэнню. Астатнія лечацца. А аперіруецца з іх ліку толькі кожны трэці... Доктар прызначаў вам фенест, значыць, трэба яго прымаць. І каб ацаніць эфект гэтага прэпарата, яго варта прымаць не менш як 4 месяцы. Ад гэтага сродку няма такога ўскладнення, як пачачнае мочаспусканне. Верагодней за ўсё, вы недзе падстудзіліся, і пагаршэнне стану звязана менавіта з гэтым. Калі паліпшыцца не будзе, трэба зноў звярнуцца да доктара і пракансультавацца наконт лекаў. Сёння існуе шмат прэпаратаў, але іх павінен прызначаць толькі доктар. Не раю вам самастойна падбіраць лекі, бо шэраг з іх валодае вельмі моцным лабачным дзеяннем, якое можа прывесці да нерэверсібельнага... А вось артрыяльны ціск не можа павялічвацца з-за гіперплазіі прастаты.

— Ракаў, Марыя Івануаўна. У 1993 годзе з-за анкалагічнага захворвання мне выдалілі ў анкадыспансэры ў Барыяўлянах нырку. Паўны час усё было нядрэнна. Але цяпер зноў з'явілася нырковая недастатковасць, на другой нырцы знайшлі дзве кісты памерам 9 і 13 мм. Як мне быць у гэтай сітуацыі?

— Кісты пакуль някяй вас не хваляюць. Пры такіх памерах яны ўвогуле не лечацца. Але за імі трэба назіраць. Праз год неабходна паўтарыць ультрагравое даследаванне і паглядзець, як растуць кісты, як растуць... Што датычыцца нырковай недастатковасці, то вам трэба ўзяць накіраванне ў Ракаве да нефролага ў Барыяўлянах і там прайсці абследаванне. І на падставе вынікаў гэтага абследавання спецыяліст даць вам правільныя рэкамендацыі адносна таго стану ныркі, які цяпер маецца, а таксама адносна тых рэзервовых магчымасцяў, якія ў вас ёсць.

— Рыгор, Навоўля. Ноччу частыя пазывы, па некалькі разоў хаджу ў прыбіральню. Прымаю на працягу 3 месяцаў праціду. Значнага паліпшыння няма. Скажыце, якія прэпараты ці народныя сродкі можна яшчэ прымаць?

— Вы мала прымаеце прастамол. Гэты прэпарат трэба піць 4–6 месяцаў. І пасля гэтага можна вызначыць, ці ёсць паліпшыненне. Але я параю бы вам падсціць да свайго ўролага і расказаць яму аб тым, што вас турбуе. Доктар зробіць пэўныя абследаванні, паглядзіць, ці ёсць у вас рэшткі мачы. Пасля гэтага, магчыма, дадаць яшчэ некаторыя прэпараты. Што датычыцца фітатэрапеўтычнага лячэння, то на сёння ёсць шэраг прэпаратаў, якія з гэтай мэтай прымяняюць. Але ў вашым выпадку вы ўжо атрымліваеце лекавы прэпарат не хімічнага паходжання. Прастамол вырабляецца з сыравіны амерыканскай пальмы.

— Мінск, Ніна Івануаўна. 80 гадоў. Апошнія дваццаць пакутую ад цыстыту. Прымаю антыбіётыкі. Пасля пяцідзённага іх прыёму аналізы паляпшаюцца. А праз тры тыдні зноў пагаршэнне. Што рабіць у гэтым выпадку?

— У вас ужо ёсць цыстыт з частымі абавстрэннямі. Калі вы будзеце пераахладжвацца, сядзець на халодным, мала прымаць вадаксы, то гэтыя абавстрэнні будуць наступаць частцей. Вам трэба больш піць і асабліва тых напояў, якія валодаюць мочагонным эфектам, а менавіта: морс з журавінай ці брунсціцаў, чай для нырак ці чаганіоны. Трэба, каб колькасць мачы за суткі ў вас была 1200–1500 мл. Тады абавстрэнні будуць наступаць радзей. Таксама вам неабходна звярнуцца да ўролага для высвятлення магчымай прычыны хронічнага цыстыту.

— Драгічын, Уладзімір Васільевіч. 67 гадоў. У мяне адноножыя прастаты ўжо 2–3 гады. Медыкі рэкамендуюць рабіць аперацыю. Ці абавязкова гэта? І яшчэ. Прачытаў у «Анці» рэкламу прэпарата асала. Напісана, што вельмі эфектыўны. Ці так гэта?

— Калі для оперыі ёсць паказанні, то яна непадзбяжна. Трэба падсціць да свайго доктара і абследавацца. Калі высветліцца, што ў вас ёсць рэшткі мачы больш як 150 мл, камяні ў мочавым пухіры, крывацічка з мочавога пухіра, хранічная нырковая недастатковасць, то гэта можа быць паказаннем для оперыі, і доктар накіруе вас на хірургічнае лячэнне. А калі гэтых сімптомаў няма, ён будзе лячыць вас кансерватыўна. Адносна гамапатычнага сродку, які вы ўжываеце, я нічога не магу дакладна вам адказаць, бо мне не ўдаецца выявіць медыцынскія даследаванні такога прэпарата. Таму рэкамендаваць яго вам мне было б некарэктна.

— Рагачоў, Віктар. Сёвета ў мяне знайшлі мочакамёную хворобу. Шэсць разоў рабілі драбненні. Палёгі няма. Бываюць прыступы боляў. Цяпер праходжу курс лячэння. Якія мае перспектывы?

— Хутчэй за ўсё, у вас затрымаўся ў мачочнічку камень. Неабходна заканчваць курс лячэння, і калі камені не адыдзе, трэба з іх нешта рабіць. Гэта вырашае ўжо спецыялісты. Яны вызначаць памеры каменя, тое, як доўга ён стаў, і якія вынікі прынесла перададзенае лячэнне. Таму паддзіце да тых дактароў, якія вам праводзілі драбненні, і, я думаю, вы атрымаеце поўную кансультацыю па гэтых пытаннях.

— Глух, Канстанцін Пятровіч. 68 гадоў. Нядаўна ў мяне была аперацыя па выдаленні каменя з ныркі. Скажыце, ці павінен я цяпер прытрымлівацца нейкай спецыяльнай дыеты?

— Так, пазней дыеты трэба прытрымлівацца ў залежнасці ад таго, ці ёсць у вас нізкія запаленыя працэсы. Яшчэ мае значэнне, які быў камень па структуры. Зыходзячы з гэтага захаваецца і дыета, і пільны рэжым.

Святлана БАРЫСЕНКА і Вольга ШАЎКО. (Працяг будзе.)

ФІНІКІ — ЛАСУНАК І ЛЯКАРСТВА

Плады фінікавых пальмаў — адзін з самых старажытных відаў садавіны, вядомых людзям. Яны і сёння з'яўляюцца важным элімантам рацыёну ў многіх краінах свету дзякуючы сваёму тонкаму салодкаму смаку і ўнікальным лекавым уласцівасцям. Кажуць, што ў Кітаі ёсць доўгажыўцы, аснову харчавання якіх складаюць выключна фінікі. Фінікі вызначаюцца ўнікальным наборам вітамінаў і каштоўным мікралементаў. Яны багатыя на клятчатку, тлушчы і вугляводы, змяшчаюць каля 20 відаў амінакіслот, ятэміны А, С, групы В (рыбафавін, пантатэарол) і фоліевую кіслоту). З-за высокага ўтрымання калію і магнію гэтыя плады рэкамендуюць ужываць для нармалізацыі дзейнасці сардэчна-сасудзістай сістэмы. У фініках ёсць і фтор, які зацэрагае зубы ад карысці, і селен, які ўмацоўвае імунную сістэму і зніжае рызыку ракавых захворванняў. Кальцый (а ён таксама прысутнічае ў пладах фінікавых пальмаў) — важны элемент для ўмацавання касцей і папярэджання астазаарозу. Карысныя фінікі і пры малакроўі, а сабліва жанчынам у час цяжарнасці, родаў і пры карміленні дзіцяці. Навуковыя даследаванні паказалі, што гэтыя плады ўтрымліваюць стымулятары, якія ўмацоўваюць мышцы маткі ў апошнія месяцы цяжарнасці. А гэта, у сваю чаргу, не толькі аблягае працэс родаў, але і змяняе тэрмін пасляродовага крывацішча. Акрамя таго, фінікі абягаваюць мацэрнскіх малако найважнейшымі вітаміна-

ХОСПІС З СЕЛЬСКОЙ ПРАПІСКОЙ

У Віцебскай вобласці адкрыўся хоспіс. Ён, дарэчы, толькі трыны па ліку ў Беларусі. Такія установы працуюць таксама ў Мінску і ў Магілёве.

Хоспіс дзейнічае на базе Кастрычніцкай участкавой бальніцы Віцебскага раёна. У спецыяльным аддзяленні, разлічаным на адначасовае знаходжанне 30 чалавек, створана хатняя абстаноўка. Суды, між іншым, сваякі хворых могуць прыехаць, калі пажадаюць. Тут ўпершыню ў нашай краіне аказваецца і псіхалагічная дапамога. Дарэчы, і сваякам яна гарантавана.

У планах хоспіса з сельскай прапіскай — арганізацыя для пацыентаў сансаў амулетарпіі, спецыяльнага масажу. З дапамогай валонцёраў медык думаець «адцягваць увагу» хворых ад псіхалагічных праблем на занятках па малюванні, вывучэнні замежных моў.

Пра неабходнасць адкрыцця такога аддзялення гаварылі і пісалі ў СМІ ўжо даўно. Энтузіасты, якія самі сутыкнуліся з праблемай (калі паміралі іх сваякі), спрабавалі самастойна адкрыць хоспіс. Але далей папярвой перапісці справа не дайшла. Цяпер хоспіс пры дапамозе дэкарава адкрыты.

Аляксандр ПУХАНСКИ.

ПЯКОТКА МОЖА ПРывЕСЦІ ДА РАКУ

Нездаровы сімптом

На шчасце, мінуў час, калі смрыленне ў грудзях многія спрабавалі «гасіць» содай. Праўда, адны дайшлі да гэтага праз уласныя няўдалы вопыт, а другія пачалі спецыялістаў: ужыванне соды супраць пякоткі не проста неэфэктыўнае, але і мжка кажуць, шкоднае.

З канца 90-х гадоў мінулага стагоддзя вышэйзададанае запаленне стрававода — рэфлюксэфагіт — пачало называцца больш працягла, а менавіта гастрэзафагеліна рэфлюксная хвороба. Паводле слоў дацэнта 2-й кафедры ўнутраных хваробай Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта, кандыдата медыцынскіх навук, урача-гастрээнтралага вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі Мікалая КАПРАЛАВА, пякотка — адзін з самых распаўсюджаных сімптомаў, характэрных для хваробай органаў стрававання. Паводле эпідэміялагічных даследаванняў, непрыемнае смрыленне ў грудзях штомесяц адчувае палова дарослых людзей!

Развіццё гастрэзафагеліна рэфлюксной хворобы звязана з рэтраградным, у адваротным кірунку, закідам змесціва страўніка ў стрававод, — тлумачыць Мікалай Валіанцівіч. — Абумоўлена гэта, галоўным чынам, двума момантамі. Па-першае, парушэннем перыстальткі стрававода і страўніка, а, па-другое, слабасцю сфінктара ніжняга стрававода. У норме апошні павінен быць замкнёным, адможаючы стрававод ад страўніка. У многіх людзей, як высвятляецца, сфінктар расслаблены. Гэта можа быць як паталагічная асаблівасць, з якой чалавек нарадзіўся, так і набытым станам.

Развіццё гастрэзафагеліна рэфлюксной хворобы спрыяе цэлы шэраг фактараў. Хуткі змяне харчавання, няправільная ежа, напрыклад, маст-фуд, лішняе жаглі, атлусценне, фармулы лад жыцця, злужыванне алкаголем, курэнне і нават такі паталагічны стан, як анемія, малакроўе. Усё гэта можа выклікаць змесціва страўніка руждэнне не ўніз, у кішчонкі, а ўверх, у стрававод. Заразмяла, што кіслае асяроддзе страўніка шкодзіць страваводу з нейтральным або слабым кіслым асяроддзем: выклікае алёк і паступова — запаленне апошняга. Калі працэс цягнецца вельмі доўга, фарміруюцца эрозіі, явы з крывацічкамі. У часткі хворых развіваецца стрававод Барэта, дакладней кажуць, металпазія сілізіятай абалонкі стрававода, абумоўлена перараджэннем, замшчэннем шматслойнага плоскага эпідэлію стрававода на кішчаныя цыліндрычныя. Па сутнасці, перадрак.

Уласна рак стрававода часцей пакуль рэгіструецца ў азіяцкіх краінах, дзе яго ужываюць у гарачым выглядзе, а таксама там, дзе шырока распаўсюджана расмоктванне насваю. І тым не менш, у цэлым ва ўсіх краінах назіраецца паступова рост падобнай захваральнасці.

Небеспэка звычайна, здавалася б, пакоткі хаваецца яшчэ і ў здольнасці рэфлюкснай хворобы выклікаць захворванні... бронха-лёгачнай сістэмы. А усё тым, што стрававод злучаецца з гартанню, трахей і бронхамі. Калі кіслае змесціва страўніка са шматлікай калоніяй бактэрыі падмацаецца да ротавай поласці, то аўтаматычна закідаецца праз трахею ў бронхі. Так развіваецца хранічны бронхіт, а ў асобных хворых і бронхіальная астма.

Для лячэння гастрэзафагеліна рэфлюксной хворобы неабходна паў-

сіленні пасля працяглай хворобы; аказваець ачышчальнае ўздзеянне на страўнікава-кішчаны тракт, рэкамендуецца пры расстройстве жыццва; супакойваюць кашаль і садзейнічаюць выяўдзены макроты.

Аднак памятаць: з-за высокага працэнту цукру ужыванне фінікаў варта абмяжоўваць хворым на цукровы дыябет і атлусценне.

Спраўдзіць знаўцы смаку фінікаў сваярдаюць, што гэтыя плады добрыя не толькі самі па сабе: яны надаюць асабліва непаўторнасць і прыцягальны водар мясам, закускам, салатам, вылучыць і наполям. Дробна пасачыныя фінікі могуць змяніць цукар у сухіх сьвіжэных рэчывах. Дзякуючы багатаму мінернаму складу, фінікі з'яўляюцца хуткае аднаўленне пры фізічнай стомленасці і зня-

куча дзягназ не выстаўляецца. Да-статкова зацягваюць ужыванне пра-дукту, які расцэньваецца нашым арганізмам як «нядобрый», і праблема зніжне.

Пякотка можа быць і сімптомам цяжарнасці, і ўказваць на стэн-кардыю. З другога боку, правы непрыемнага смрылення за грудзямі настолькі разнастайны, што нават не ўсе медыкі адразу распознаюць, што ёсць насамрэд. Рэфлюксная хвороба можа праўляцца не толькі пякоткай, але і болем у языку, дзяснах, прыступам спаз-му ў бронхах.

Каб выставіць правільны дыя-гназ і прызначыць эфектыўнае ля-чэнне, гастрээнтралагі нярэдка грунтоўна абследаюць хворых. Па-водле слоў доктара Капралава, важная, напрыклад, тая ж праця-галасць закідаў: кароткія могуць нейтралізаваць шчолачным ася-роддзем стрававода, і паталагічнае змяненне ў яго сценках фар-міравацца не будзе. Для вызначэн-ня рэфлюкснай існуе электрамётры-чны метад рэгістрацыі страўні-кавай сакрэцыі ў страваводе, так званая рН-метрыя страўніка і стра-вавода. Гэта спецыяльны зонд, у які ўманцэраваны капсулы — для страўніка і стрававода, якія рэгіс-труюць факт закідаў, і інтэнсі-насць, шчыльнасць і шэраг іншых параметраў. Аналіз дзёнах дазва-ляе вызначыць ступень рэфлюкса, што з'яўляецца асновай для вы-стаўлення дыягназу.

Падобнае даследаванне можна праводзіць як стацыянарна, так і амбулаторна. Іншая справа, адвад-нае сур'ёзна і дарэгае абсталяван-не ёсць сёння толькі ў 1-й і 9-й мі-нскіх гарадскіх клінічных бальніц-ках. Таму акрамя рН-метрыі, яшчэ шы-рока выкарыстоўваецца больш да-ступны эндаскапічны метад. Сам пра-цэс закідаў пры гэтым даследа-ванні не адчыняюць, але ён дазва-ляе ўбачыць сам сфінктар і паталагічны змены ў страваводе — запален-не, аёк, яву... Для ранняга выяўлен-ня магчымых змяненняў у клетках шчыльна хворыя павіны паўтарыць эн-даскапічнае абследаванне кожную паўгоду.

Лячэнне праводзіцца курсамі, на працягу 6-8 месяцаў. Варта ад-значыць, што прэпараты, якія да-памагаюць змагацца з гастрэза-фагелінай рэфлюксной хворобай, адначасова прадхіляюць або ле-чаць і самыя розныя пашкоджанні ў страўніку і 12-перснай кішцы — эрозію, гастрыт, яву. Як правіла, людзі, якія пакутуюць ад пякоткі, маюць і такія праблемы, паколькі кіслае асяроддзе страўніка не-спрыяльна адвабца на ўсіх ор-ганах эпідэрыі.

У пэўных выпадках медыкамен-тознае лячэнне можа і не дапама-гаць. Тады праблемай займаюцца ўжо хірургі, якія павышаюць тонус ніжняга страваводнага сфінктара шляхам пластычных аперацый. Та-ка аперацыйна ўманцэна выкон-ваюцца і ў нашай краіне.

Святлана БАРЫСЕНКА.

Здароўе на талерцы

костачк, 1 л вады, 50 г цукру, 40 г крухмалу, 1–2 л гарачыя кіслаты.

Фінікі заліць лімоннай вадоў і ва-рыць да гатунасці. Атрыманую масу працэдзіць; тое, што не раз-варылася, працедзіць; дадаць цукар, лімонную кіслату. Сумесь заварыць крухмалам. Кісель ахалодзіць.

ФАРШЫРАВАННЯ ФІНІКІ
Інгрэдыенты: 300 г буйных фі-нікаў, 10 граўчых арэхаў, 3–4 ст. лыжкі густых вяршкоў або смята-ны, 1 ч. лыжка цукру.
Вымытыя фінікі разрэзаць уз-доўж з аднаго боку, выдаліць ко-стачкі. Плады прапарыць, каб ста-лі мяккімі. Граўчы арэхі ачысціць, падзяліць на чвэрцічкі і начыніць імі фінікі. Выкладзі начыненыя плады ў ваду, зверху пальцы вярш-камі або сматанай, узбітым з цук-ровай пудрай.
Вольга ЦЫБУЛЬСКАЯ.

ЯК ЗАМАЦАВАЦА ЗА «ЧУЖОЙ» ПАЛІКЛІНКАЙ?

Новая Інструкцыя аб парадку аказання медыцынскай дапамогі грамадзянам Беларусі па-за іх месцам жыхарства (месцам знаходжання) ўступіла ў дзеянне з пачатку 2009 года.

Пасля атрымання пісьмовага па-ведлення адказная асоба ўжо той дзяржаўнай медустановай, за якой грамадзянін быў замацаваны раней, абавязана ў пяцідзённы тэр-мін адправіць у медустанову, куды пацыент стаў на часовае медаб-слугоўванне, выліску з яго амбула-торнай карты і копію карты ўліку дыспансэрагна назірання. Раней менавіта гэты момант быў самым праблематычным. Напрыклад, па-цыент выехаў з Салігорска ў Мінск. Яму трэба было вярнуцца ў Салі-горск, каб забраць сваю медыцын-скую дакументацыю. Але ён атры-маў на рукі амбулаторную карту не так і проста. Да таго ж дакумен-тацыя магпа па дарозе з адной установы ў іншую элементарна згу-біцца. Цяпер жа, хачу падкрэсліць, удед пацыента ва ўсіх гэтых апа-рацях будзе мінімальны. Яго за-дача — толькі напісаць заяву ў сва-ёй паліклініцы па месцы жыхарства аб зняцці з ўліку і заяву ў той палі-клініцы, дзе ён хоча ў бліжэйшы час абслугоўвацца. А абменам меды-цынскай дакументацыі зоймуцца абслугоўвацца. А абменам меды-цынскай дакументацыі зоймуцца абслугоўвацца. А абменам меды-цынскай дакументацыі зоймуцца абслугоўвацца.

Атрыманні амбулаторнай меды-цынскай дапамогі прымаецца тэр-мінам на адзін год, але гэты тэр-мін можна пры неабходнасці падоў-жыць ці, па жаданні пацыента, на-адварот скараціць. Для гэтага гра-мадзянін не пазней за сем дзён да завяршэння тэрміну медыцынска-га абслугоўвання абавязаны звяр-нуцца ў паліклініку з заявай аб па-даўжэнні тэрміну свайго абслугоў-вання, або калі патрэбы ў гэтым я-ма — з заявай аб тым, каб яго зня-лі з медыцынскага абслугоўвання ў гэтай медустанове.

У тым жа выпадку, калі грама-дзянін не звярнуўся з адвадзенай заявай, кіраўнік медустанова пры-мае рашэнне аб спыненні меды-цынскага абслугоўвання гэтага па-цыента і аб прынятым рашэнні ад-казная асоба медустанова на пра-цягу трох дзён пісмова папярэдж-вае грамадзяніна.

— А ці змяняюць у новым годзе парадак атрымання медыцынскай дапамогі ў стацыянарах?

— Аказанне хуткай (неадклад-най) медыцынскай дапамогі і ў амбулаторных, і ў стацыянарных уста-новах ажыццяўляецца бездаклад-на незалежна ад месца жыхарства грамадзяніна Беларусі. Умоўна ка-жучы, чалавек, які апынуўся ў ін-шым горадзе і здароўе якога рэз-ка пагоршылася, можа быць упеў-нены ў тым, што яму акажуць не-адкладную медыцынскую дапамо-гу. Уся іншая медыцынская дапа-мога (ад абследавання, кансульта-цыі і да хірургічных аперацый) у стацыянарных умовах ажыццяўля-ецца ў адвадзеныя з Інструкцы-яй аб парадку накіравання хворых на абследаванне і лячэнне ў арга-нізацыі аховы здароўя.

— Ці абмежаваны тэрмін ча-совага замацавання пацыента за амбулаторна-паліклінічнай установай па-за месцам яго жыхарства?

— Канкрэтныя тэрміны ў інстру-цыі не прапісаны. Звычайна рашэн-не аб часowym замацаванні для

ўчастковы ўрач. Урачы-спецыялі-сты цэнтральнай раённай бальніцы, у сваю чаргу, могуць накіроўваць хворых у спецыялізаваныя аблас-ныя і рэспубліканскія арганізацыі аховы здароўя. Накіроўваць хворых на абследаванне і лячэнне ў ар-ганізацыі аховы здароўя рэспублікан-скага падпарадкавання маюць пра-ва ўчастковыя ўрачы, кіраўнікі ар-ганізацыі аховы здароўя і іх на-меснікі, якія кuryроўваць пытанні аказання якасна-прафілактычнай дапамогі, галоўныя спецыялісты (штатныя і пазаштатныя) управлен-няў аховы здароўя абласных вы-канаўчых камітэтаў і Камітэта па ахове здароўя Мінгарвыканкама, начальнікі аддзелаў лячэбна-пра-філактычнай дапамогі насельніцтва ўпраўленняў аховы здароўя аблас-ных выканаўчых камітэтаў. Камітэ-та па ахове здароўя Мінгарвыкан-кама, начальнікі управленняў ахо-вы здароўя абласных выканкамаў, старшыня Камітэта па ахове здо-роўя Мінгарвыканкама і іх намес-нікі, галоўныя спецыялісты (штат-ныя і пазаштатныя) Міністэрства аховы здароўя, начальнікі управ-ленняў і аддзелаў Міністэрства аховы здароўя і, безумоўна, міністр аховы здароўя. Але падкрэслію, што падставай для накіравання хворых на абследаванне і лячэнне ў арганізацыі аховы здароўя рэ-спубліканскага падпарадкавання з'яўляюцца адсутнасць магчымасці для дыягнастыкі і лячэння мерка-ванага захворвання ў арганіза-цыі аховы здароўя абласнога пад-парадкавання і горада Мінска, не-абходнасць укладзення дыягна-зу ў складаныя выпадках, адсут-насць эфекту ад прымянення ме-тадаў лячэння ці неабходнасць у выкарыстанні высокатэхналагічных метадаў дыягнастыкі і лячэння.

— Аказанне хуткай (неадклад-най) медыцынскай дапамогі і ў амбулаторных, і ў стацыянарных уста-новах ажыццяўляецца бездаклад-на незалежна ад месца жыхарства грамадзяніна Беларусі. Умоўна ка-жучы, чалавек, які апынуўся ў ін-шым горадзе і здароўе якога рэз-ка пагоршылася, можа быць упеў-нены ў тым, што яму акажуць не-адкладную медыцынскую дапамо-гу. Уся іншая медыцынская дапа-мога (ад абследавання, кансульта-цыі і да хірургічных аперацый) у стацыянарных умовах ажыццяўля-ецца ў адвадзеныя з Інструкцы-яй аб парадку накіравання хворых на абследаванне і лячэнне ў арга-нізацыі аховы здароўя.

— Канкрэтныя тэрміны ў інстру-цыі не прапісаны. Звычайна рашэн-не аб часowym замацаванні для

Згодна з гэтым дакументам, на-кіраванне хворых у цэнтральную раённую бальніку ажыццяўляе

Надзея НІКАЛАЕВА.

Фота Аляксандра КІШЧЫЦКА

Як супрацьстаяць стрэсу ва ўмовах крызісу?

Наша псіхічнае здароўе (эмацыянальны камфорт) непасрэдна залежыць ад навакольных людзей, ад інфармацыі, якую мы ад іх атрымліваем. Радасная навіна можа прыдаць нам сілаў, сумная — падкасіць. Спецыялісты сцвярджаюць, што ў перыяд эканамічнай нестабільнасці чалавек становіцца прамэрна ўнушальным, а значыць, і страс ад негатыўнай інфармацыі ён можа атрымаць значна больш, чым у іншы час.

— У псіхалогіі ёсць такое паняцце «працоцты, якія самі здзяйсняюцца», — тлумачыць заслужаны дзеяч навукі Беларусі, доктар псіхалагічных навук, прафесар Якаў КАЛАМІНСКІ. — Напрыклад, раніцай у астэралягічным прагнозе вы пачулі, што прадстаўнікі вашага знака зодзякчы сёння будуць вылучацца павышняй канфліктнасцю, што ім не па-шанца. Вы, як вым здолася, прапусцілі гэтую ін-фармацыю міма вухі, аднак вельмі верагодна, што сяда «асела» ў памяці, і на працягу ўсяго дня вы пад-свядома будзеце паводзіць сябе так, каб справа-кавае гэтыя негатыўныя правы ў сваім жыцці. Спрацоцтыя сіла ўнушэння.

Эканамічная нестабільнасць і фінансавы крызіс ствараюць сур'ёзную

УСЕ МЫ З ХАТ

Яшчэ ў сярэдзіне мінулага стагоддзя 70 працэнтаў беларусаў пражывала ў вёсках. І большасць сённяшніх гарадзян — былыя жыхары сельскай мясцовасці ці іх нашчадкі. Многія сучасныя гарады ўтварыліся з вёскаў, той жа Мінск «паглынуў» іх каля 20, напрыклад, такія раёны як Малаўка, Курасоўшчына, Зялёны Луг — былыя ўладанні вясцоўкі.

Што стаіць за кожнай вёскай? Гэта скарбонка культуры, гэта пераемнасць пакаленняў. І не толькі. «Вёска — гэта адзіная і непаўторная крыніца паразумення чалавека і яго месца ў адносінах да свету. Невялікая традыцыйная хата, у якой жылі часам па 18 чалавек, ніколі не падавалася цеснай, нідзе ў фальклоры вы не знайдзеце песень пра цесную хаціну. Яна была пачаткам бясконнасці: за акном ішлі абшары, пасля — далёглыды, а далей мясіны, у якіх чалавек не часта трапляў, але ведаў, што яны ёсць. У цэлым людзі бачылі ў сваёй краіне дом, з пагога якога выходзілі і вяртаюцца. На гэтым, спрадвечным, трымацца гуманнасці, — заўважае дырэктар Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, прафесар Аляксандр ЛАКОТА. — Духоўнасць працягваецца ў пазаве да матчынай мовы, з традыцый, з шанавання бацькоў і прадзедаў, што заўсёды ёсць у вёсцы. А традыцыі нашых вёскаў, хутароў як часцінкі ўнікальнага калейдаскопа. Усё разам гэта старае квяцісто, прыгожае, сакавітае нацыянальнае культурнае.

ВЯЛІКІЯ І МАЛЕНЬКІЯ

«Часам узнікае пытанне пра неабходнасць устаноўкі помніка ўжо не існуючым вёскам. Як вы да гэтага ставіцеся?» — пытаюся ў Аляксандра Іванавіча. «Я наогул чуў пра такую дзіўную прапанову, каб па ўсёй краіне расставіць слупкі на месцах былых вёскаў. Але якіх вёскаў? У якіх стагоддзях існавалі?» З'яўленне і знікненне вёскаў — гэта жыццёвыя існаванні «працэсу», — узгадвае навуковец.

Жыццё вёскаў залежала ад эканамічных і грамадскіх працэсаў. Пачынаючы з XIV—XVI стагоддзяў, часам, калі адрэкаліся тэрыторыі этнасу, мова і дыялекты, асабліва існавалі і рэгіянальнай культуры. Пасля рэформы «Статута на валокі» 1557 года, сярэд палажэнняў якой было ўз'яццё высокай паселішчаў, дробныя вёскі пачалі аб'ядноўвацца ў буйныя і атрымлівалі новыя назвы. Не ва ўсіх рэгіёнах гэтая рэформа была праведзена ў пэўнай меры, найбольш яна закрэпала захадзіна і паўднёва-заходнія рэгіёны (тэрыторыя сучасных Гродзенскай і Браскаўскай абласцей). Тая інфраструктура сельскай паселішчаў, якая складалася тады, працягваецца і па сёння, няшмат буйных вёскаў узнікла пазней.

А вось дробныя вёскі «нарадкаліся» ў вялікай колькасці: пасля падзелу Беларусі на Заходнюю і Усходнюю, у 20-ых гадах мінулага стагоддзя стала ўзнікаць шмат новых паселішчаў. Уявіце сабе высокую дарогу, напрыклад, нідзе яна Міра. Ад яе адыходзяць сямкі, кожная з якіх вядзе да асобнага хутара. Часта сямкі выходзяць праз палі праз жытнёвае поле. І падобныя карціны можна бачыць у заходніх рэгіёнах Віцебскай, Гро-

Этнаскарбонка

НЯМА ТАГО, ШТО РАНЬШ БЫЛО?

— А што мы страцілі са знікненнем вёскаў?

— Я не стаў бы так катэгорычна заўважваць пра страту. У сярэдзіне 70-х гадоў навукова, мастацка, культурная грамадская бачыла, што ідзе пераармаванне сельскага насельніцтва, і тады інтэлігенцыя звярнулася да ўрада з прапановай аб неабходнасці захавання помнікаў народна-традыцыйнай культуры. Нам жа яшчэ ёсць чым пахваліцца, і як заўважае Аляксандр Іванавіч, духоўна спадчына нашага народа вельмі цікавая. На працягу вывучаць і намагаюцца пераказаць праз вёскаў і значнай ступені знішчылі фальклор і народна-традыцыйную культуру. Нам жа яшчэ ёсць чым пахваліцца, і як заўважае Аляксандр Іванавіч, духоўна спадчына нашага народа вельмі цікавая.

Вясковасе насельніцтва пачало асядаць у гарадах. Дактрына 70-х аб перспектывах і переспектывах паселішчаў таксама «спрыяла» знікненню аддаленых, дробных, хутарскіх вёскаў. Да вымірання некаторых населеных пунктаў прывялі і наступствы чарнобыльскай аварыі.

У выніку з 50-х гадоў XX стагоддзя да канца 90-х колькасць вёскаў з 32 тысяч скарацілася да 24. Але гэта сітуацыя, у параўнанні з тым, што адбылося ў Еўропе, куды больш нармальна. Там прамысловы пераворот разам з вёскамі і значнай ступені знішчылі фальклор і народна-традыцыйную культуру. Нам жа яшчэ ёсць чым пахваліцца, і як заўважае Аляксандр Іванавіч, духоўна спадчына нашага народа вельмі цікавая. На працягу вывучаць і намагаюцца пераказаць праз вёскаў і значнай ступені знішчылі фальклор і народна-традыцыйную культуру. Нам жа яшчэ ёсць чым пахваліцца, і як заўважае Аляксандр Іванавіч, духоўна спадчына нашага народа вельмі цікавая.

фі, гісторыі Беларусі, літаратуры і мастацтва, універсальнае беларускае энцыклапедыя. Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору працуе над стварэннем унікальнай шматтомнай працы «Гарады і вёскі Беларусі» ў 15 тамах, першыя з іх ужо выйшлі з друку. У гэтым выданні будзе апісана звыш 24 тысяч сучасных сельскіх паселішчаў нашай краіны, у тым ліку і тыя, якія не так даўно перасталі існаваць. Праведзена значная работа па падтрымку цэнтраў народнай рамёстваў, дамоў культуры са студыямі для народных майстроў.

Беларускія народныя калектывы, ансамблі выдатна працуюць не толькі ў межах нашай дзяржавы, але і карыстаюцца велізарным поспехам на гастролях у Еўропе. Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору рабіўся праект для Міністэрства спорту і турызму па распаўсюду лальных зонаў турысцка-рэкрэацыйнага тыпу, якіх створана 52, увазе турыстаў можна прапанаваць каля 6800 помнікаў гісторыі і культуры, уключана туды вялікая колькасць народных цэнтраў рамёстваў.

Не трэба забывацца і на тое, што развіццё гарадоў Беларусі ішло за кошт вясковасе насельніцтва. І нашы гарады — менавіта беларускія, бо большасць іх жыхароў прыехалі з сельскай мясцовасці. Як пісаў Янка Сіпакоў, «усе мы з хат».

І вясковасе традыцыі насельніцтва гарадоў вядомыя, родныя. Людзі, якія выйшлі з вёскаў, захоўваюць спрадвечную існасць. З'яўляюцца і боюю яны ставяцца да спадчынных рэліквій, прадметаў, якія ў новым гарадскім асяроддзі набываюць сакральны змест, служаць каштоўным напамінам. Гэта можа быць бацькоўскае лыжка, выразаная з дрэва, абразы, прывезеныя з вёскі, куфар з шыкоўнымі ткацтвам.

А ВЫ ВЕДАЕЦЕ, ШТО...

● У Беларусі можна знайсці свае Амерыку, Манголію, Палесціну, Парыж. Такія назвы носяць некалькі нашых вёскаў. Прынамсі, беларускі Парыж, што знаходзіцца ў Пастаўскім раёне, будзе нагадаваць свайго французскага цесця — тут плануецца стварыць турыстычны цэнтр з музеямі, бібліятэкамі і выставачнымі комплексамі, але самай цікавай слава-тасцю будзе 30-метровая копія Эйфелевай вежы. Дарэчы, мясцовасе насельніцтва мяркуе, што назву вёскаў далі самі французы — салдаты, якія ўдзельнічалі ў вайне 1812 года. Але ёсць і версія, што гэты мясціны так называў тутэйшы памешчык.

На карце Беларусі вы знайдзеце і Пуцяводную зорку (Гомельскі раён), Юпітар і Марс (Дзяржынскі), Венеру (Лагойск) і нават Рай (вёскі ў Ашмянскім і Сенніцкім раёнах).

● У XVI—XVII стагоддзях на тэрыторыі Аршанска-краснаўскага раёна існавалі славетныя пшчы і бары, якія былі не горш за Белаўскае. Гэта ўскраіна Рэчы Паспалітай і гаспадарчага пункту гледжання разглядалася як зямля, якая можа даць шмат эканамічна. І тут актыўна ішла лясанарыхтоўка, дрэвы сплываліся ў замежа, напрыклад, на поўнач Германіі, у Галандыю. Некаторыя асаблівасці гаспадарчых збудаванняў з замежа трапілі сюды. Напрыклад, на гэтай тэрыторыі найбольш распаўсюджаныя вятракі так званая галандскага тыпу. За кошт бароў жылі і мясцовыя промыслы. У выніку за два стагоддзі такога гаспадарання пшчы былі знішчаны, можна сказаць пайшлі дымам праз коміны патальнай ардэнаўшчын, цягальнай, дзялячарнай.

● У XV—XVI стагоддзях у Беларусі пачалі ўзнікаць мастыкі — раменныя паселішчы. Адным з найбольш развітых ганчарных цэнтраў стала вёска Гарадная ў Столінскім раёне. Круж і печ для аблапу вырабляў былі амаль у кожнага гаспадары, і мясцовыя прадукцыя карысталася вялікім попытам на разнастайных кірмашах. Пасля рэвалюцый ганчарны промысел прыйшоў у заняпад, прылады працы знішчаліся. Сёння ў Гарадной створаны музей ганчарства і адначасова школа-майстэрня.

● Першы на тэрыторыі Беларусі дзяржаўны бялагічны аказіт «Вусце Лані» ў 1985 годзе створаны ў вёсцы Сікавічы Лунінецкага раёна. Гэта адзін з найкіраваных куткоў Палесся, тут гняздуецца больш за 60 відаў птушак, а папуляцыя шэрай чаплі — самая буйная ў сярэдняй паласе Еўропы. Прынамсі, менавіта чапля намаляваная на гербе гэтай вёскі.

● Першы на тэрыторыі Беларусі дзяржаўны бялагічны аказіт «Вусце Лані» ў 1985 годзе створаны ў вёсцы Сікавічы Лунінецкага раёна. Гэта адзін з найкіраваных куткоў Палесся, тут гняздуецца больш за 60 відаў птушак, а папуляцыя шэрай чаплі — самая буйная ў сярэдняй паласе Еўропы. Прынамсі, менавіта чапля намаляваная на гербе гэтай вёскі.

● Гэта праблема павіна вырашана на ўзроўні навуковых устаноў і праз развіццё культуры ўвогуле: праз нацыянальны тэатр, кино, праз стварэнне больш шырокага спектра тэлеперадач з нацыянальнымі сюжэтамі, праз клуб дыскатэкаў. Што, прынамсі, уладзіла для прыбалтыйскіх краін. Зойдзеш у Дружынкі і растаран — і не пачуеш там замежных спеваў, а ў асноўным свае нацыянальныя

ВОДГУЛЛЕ 7

14 студзеня 2009 г. ЗВЯЗДА

● На гербе вёскі Лунін намалявана іншая птушка. Серабрысты лунь, які трымае ў кіпцорах кветку, занесены ў Чырвоную кнігу, сімвалізе не толькі ўнікальную прыроду краю, але і імкненне жыхароў раёна, што пацяраеў ад аварыі на ЧАЭС, да захавання багатай фаўны і флоры, ачышчэння прыроды і дрэва. Балотны лунь узгадваецца і ў мясцовых легендах і ў Лунінецкага раёна.

● Самая вялікая вёска Беларусі — Алышаны — знаходзіцца ў Столінскім раёне (Браскаўскае вобласць). Тут пражывае каля 6 тысяч жыхароў.

● У другой палове XX стагоддзя ў Еўропе ўзнік такі від турызму, як вясковы, экалагічны, «зялёны». З жонным годам усё больш замежнікаў аддаюць перавагу адпачынку ў спакойным куточку, а не ў шумным гатэлі на марскім узбярэжжы. Паступова частка галіна адлучыну развіваецца ў Беларусі. І сёння вы можаце не толькі зныць звычайную хату, пакой, але і атрымаць цэлы «пакет вясковых турыстычных паслуг».

● Да прыкладу, у прыватнай сядзібе Доўгае (вёска Зябікі Глыбоцкага раёна) ёсць тэлефон, шматлікае спадарожніцавае тэлебачанне, уласны музей старажытных вырабаў. Дом размешчаны на беразе самага глыбокага возера ў Беларусі — Доўгага, і па аднаго з вярэй, за два кіламетры адсюль знаходзіцца геаграфічны цэнтр Еўропы.

● У 20-х гадах мінулага стагоддзя на захадняй тэрыторыі Беларусі, якая ў той час уваходзіла ў склад Польшчы, «вясковы турызм быў даволі распаўсюджаны. Часцей амаатарам адпачынку на прыродзе здаваліся сядзібы дробнай шляхты. Выдаўцаў нават даведнік «Лета ў олдзібах Усходніх зямель».

● Самы стары і самы вялікі дуб расце недалёка ад вёскі Пажыжы (Браскаўскае вобласць). Каб абхапіць гэты дзуб, трэба стаць у кола калі пачынаюцца чалавекам. Вясковыя кажуць, што 800-гадовы дуб-волат здольны забіраць хваробы і выконвае жаданні людзей, якія прыходзяць да яго дакрануцца.

● Калі вам ёсць што цікавага раскажаць пра мясціны, адкуль вы родам (гэта можаць быць легенды, паданні, звычкі, расповеды пра цікавыя асобы, малавядомыя гістарычныя помнікі), вы хочаце, каб каштоўная інфармацыя, звязаная з вашай вёскай, дайшла да іншых людзей, — пішыце на адрас рэдакцыі з памёткай «Этнаскарбонка».

● Зразумела. Мы вывучаем фальклорна-духоўныя традыцыі беларускага жыцця. Гэта абрады, рытуалы, павер'і, песні, легенды, багавыя, звычай і гэтак далей, якія дазваляюць хату, двара, сядзібы, вёска, гарадскага прадмесця, мястэчка, што будзе цалкам адпавядаць прыродна-гістарычнай рэалісці. Гэта наш «фэн-шуй», наша духоўнае паразуменне асяроддзя, у якім мы жывём справядна. Гэта мы павінны ў захаваным выглядзе перадаць нашчадкам, гэтым будучы цікавага народы іншых краін.

● Скарачэнне вясковасе нацыянальнае — натуральнае з'ява, і прычыны таму відавочныя. Але больш хваляе тое, што многія сучасныя гарадскія хлопцы і дзяўчаты не маюць уяўлення пра нашую культурную спадчыну, пра той багаты змест, духоўнасць, якія хаваюцца за традыцыйных нашых продкаў. Навуковцы здолелі сабраць гэту інфармацыю і захаваць для нас у музеях, энцыклапедыях, разнастайных навукова-папулярных выданнях. Хочацца верыць, што гэтая інфармацыя будзе запатрабаваная пакаленнямі, якія народзіцца ў гарадах, і дзякуючы такой культурнай спадчыне наша краіна будзе заставацца самабытнай, непаўторнай.

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ

ТРЭЦЮЮ ЧВЕРЦЬ СЯЛЕЦКІЯ ВУЧЭНІЯ ПЧАЛІ Ў НОВАЙ ШКОЛЕ

У аграгарадку Сялецкае ў Касцюковіцкім раёне пасля рэканструкцыі адкрыліся абноўлены вучэбна-педагагічны комплекс «Дзіцячы садок-сярэдняя школа».

У старым будынку вучням не хапала месца і камфорту, таму да школы зрабілі прыбудову і капітальна адрамантавалі тое, што было. Атрымаліся два сучасныя будынкі, аб'яднаныя галерэяй.

— Ад старой школы засталіся, лічы, толькі сцяны, — пракаментаваў намеснік старшыні Касцюковіцкага раённага каапа Віктар Сукаа. — Памянялі вокны, столі, падлогі. Судзіліны еўрамоант. Усе магчыма для паўнаватарскага навуковага дзіцяці і іх зместаюцца адпачынку.

У новай школе ёсць вялікі спартыўны і актова залы, прыгожая сталаўка, абсталяваныя новай тэхнічай кабінеты інфарматыкі і фізікі. Асобную пабудову займаюць вучнёўскія майстэрні, дзе праходзяць урокі працы. У школе займаюцца 150 дзяцей, і ўсе яны вельмі задаволеныя вялікім падарункам да новай чвэрці. У Касцюковіцкім кажуць, што Сялецкая школа — першая ў раёне такога ўзроўню. Нават навукальныя установы раённага цэнтра саступаюць у сучасным аздабленні школе ў аграгарадку. На пабудову і рэканструкцыю комплексу ў Сялецкім дзяржава выдаткавала больш за 7 мільярд рублёў.

Ілона ІВАНОВА

АНТАЛОГІЯ БЕЛАРУСКАЙ ФАТАГРАФІІ

Ад часу зараджэння да Першай сусветнай вайны будзе выдзелена ў канцы гэтага года. Над ёй пачалі работу супрацоўнікі Нацыянальнага музея гісторыі і культуры Беларусі і грамадскага аб'яднання «Фотамастацтва». У фондзых музеяў захаваўся каля 40 тысяч розных здымкаў. Ёсць у калекцыі і артыянал здымкаў беларускага драматурга Віцэнца Дуніна-Марцінкевіча, зроблены ў 1863 годзе мінскім фотграфам Антонам Прушынскім. Усёго на старонках анталогіі плануецца змясціць каля трыста ілюстрацый. Праект прымеркаваны да 170-годдзя з дня вынаходніцтва фатаграфіі, якое адзначаецца сёлета.

Ала КАЗАКОВА, «Мінск—Навіны».

«ЗАСЕЎКІ». СТАРЫ НОВЫ ГОД

Не паспелі адгукаць песні дзв'ячут-калядоўшчыц, як уранні вясковыя вуліцы пачыналі гукаць велічальнымі спевамі хлапцоў. Яны збіраліся ў ЧАЛАРСКА невядліка групы, павязвалі праз плячо торбы з зярнем жалы, аўса ці ячменю і кіраваліся на чарговы абыход вёскі. Яны заходзілі ў хаты, віншавалі гаспадароў з Новым годам і раскідалі па падлозе зерне разнастайных сельскагаспадарчых культур.

Старэйшая ў хаце жанчына збіраў і захаваўла да пасеву: «Нарадзі, Божа, усялякага тыпа на карабу на ўвесь хрышчоны свет».

Стары Новы год. Раформа лезалішня, якая адбылася на пачатку 1918 года, прывяла да таго, што мы сталі адзначаць Новы год і Стары Новы год. Абрады і павер'і, якія звязаны з Новым годам, тыяцца ў роўнай ступені як і, так і 14 студзеня.

● У дзень Новага года кожны член сям'і імкнуўся ўстаць першым і прынесці ваду. Кама гэта ўдацца, той увесь год будзе «мець рух», будзе рухавым, жывым, бадзёрным і г.д. Для навагодняга ўмявання ў вяду калі медыцынскія залатыя манеты — каб цэлы год быць чырвоным і моцным, як медзь і золата; сярэбраныя манеты — каб мець белыя (чысты) твар.

● Каляды доўжыцца два тыдні і прапануюць адпаведна ўмовы ў паводзінах. Існаваў цэлы пералік «калядных забаронаў», які цалкам забаранялі фізічную працу. Асабліва забарона на працу тычыцца веча-роў — «усе вечаўры — святыя». А вось у некаторых рэгіёнах лічылі неабходным распынаць «да прыкладу» якую-небудзь справу, каб потым мець у ёй поспех на працягу цэлага года.

● Некаторыя на Новы год не ходзяць у карчму, каб не быць п'яніцай.

● Гэты дзень носяць назву Васіліева вечаўры, у гонар Святога Васіля Вялікага, які ў вясцоўцы лічыўся ахоўнікам свіней. У шчадровак частай за ўсё ідзе гаворка аб найбольш распаўсюджаным сярэд славян сімвале дабрашчын і пладаўнасці — казе. Аднак адной з найбольш шануемых сярэд беларусаў хатніх жывёл (у кантэкстае каляданых сьвятавану) ў Васіліевы дзень пярэсць пачынаць кароў, парсюкоў, авечак і хатніх птушкі.

● Па ўзруненых беларусаў, свіння лічылася жывёлай, якая здольна ўздзейнічаць на здароўе і дабрабыт людзей. Відавочна таму вараная свіняя галава займала галоўнае месца на святавонным стале. Кожны з прысутных павінен быў паспрабаваць хоць невялікі яго кавалчык — гэты рытуал успрымаўся як ахвяраванне нашым далёкім і не зусім далёкім памерлым продкам.

Аксана КАТОВІЧ, Янка КРУК.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА

на право заключения договора аренды земельного участка

Организатор аукциона: Коммунальное консалтинговое унитарное предприятие «Витебский областной центр маркетинга», 210025, г. Витебск, ул. «Правды», 32

ККУП «Витебский областной центр маркетинга» проводит аукцион на право заключения договора аренды земельного участка

№ лота	Кадастровый номер и адрес земельного участка, его площадь	Функциональное назначение земельного участка, срок аренды	Характеристика расположенных на земельном участке инженерных коммуникаций и сооружений. Ограничения использования земель	Начальная цена (бел. руб.)	Размер задатка и реквизиты для его внесения	Расходы по подготовке документации, необходимой для проведения аукциона, р.	Расходы, связанные с проведением аукциона, руб.	Возмещение потерь сельскохозяйственного производства, руб.	Дата, время и место проведения аукциона	Окончательный срок приема документов
1.	Земельный участок с кадастровым номером 221850100001003269, расположенный по адресу: Витебская обл., Городокский р-н, г. Городок, ул. Володарского, площадью 0,0431 га	Земельный участок для размещения объектов розничной торговли (мини-магазин). Срок аренды 99 лет	Наличие централизованного водоснабжения, водопроводения, телефонизация. Ограничения: земли находятся в охранной зоне линии электропередачи напряжением до 1000 В, в охранной зоне тепловых сетей	3 733 882	373 380 на р/с 3602316001430 в ф-ле № 207 ОАО «АСБ Беларусбанк», 211573, Витебская обл., г. Городок, ул. Володарского, 15, МФО 150801641, УНП 300066448 код платежа 04002, получатель платежа: Городокский районный исполнительный комитет	823 019	2075923	—	17.02.2009 г. в 15.00 г. Городок, ул. Пролетарская, д. 2 в здании Городокского районного исполнительного комитета	11.02.2009 г. до 17.30
2.	Земельный участок с кадастровым номером 221883010601000054, расположенный по адресу: Витебская обл., Городокский р-н, Гуржицкий с/с, д. Сурмино, площадью 1,8330 га.	Земельный участок для размещения объекта агротуризма. Срок аренды 99 лет	Коммуникации отсутствуют. Участок находится в радиусе до 500 метров от центра населенного пункта. Ограничения: земли находятся в водоохранной зоне водного объекта вне прибрежной полосы (озеро Белое)	852 449	85 240 на р/с 3602316001430 в ф-ле № 207 ОАО «АСБ Беларусбанк», 211573, Витебская обл., г. Городок, ул. Володарского, 15, МФО 150801641, УНП 300066448 код платежа 04002, получатель платежа: Городокский районный исполнительный комитет	876 508	2075923	92 730 970	17.02.2009 г. в 15.00 г. Городок, ул. Пролетарская, д. 2 в здании Городокского районного исполнительного комитета	11.02.2009 г. до 17.30
ККУП «Витебский областной центр маркетинга» проводит повторный аукцион на право заключения договора аренды земельного участка										
3.	Земельный участок с кадастровым номером 221880418601000164, расположенный по адресу: Витебская обл., Городокский р-н, Стодолищенский с/с, д. Симолюка, площадью 1,5206 га	Земельный участок под размещение объекта агротуризма. Срок аренды 99 лет	Коммуникации отсутствуют. Участок находится в радиусе до 500 метров от центра населенного пункта. Ограничения: 1) земли находятся в водоохранной зоне водного объекта вне прибрежной полосы (река Овсанка); 2) охранный зона линии электропередачи напряжением свыше 1000 В	706 862	70 000 на р/с 3602316001430 в ф-ле № 207 ОАО «АСБ Беларусбанк», 211573, Витебская обл., г. Городок, ул. Володарского, 15, МФО 150801641, УНП 300066448 код платежа 04002, получатель платежа: Городокский районный исполнительный комитет	779 686	2664060	9 745 930	17.02.2009 г. в 15.00 г. Городок, ул. Пролетарская, д. 2 в здании Городокского районного исполнительного комитета	11.02.2009 г. до 17.30
4.	Земельный участок с кадастровым номером 221880417801000013, расположенный по адресу: Витебская обл., Городокский р-н, Стодолищенский с/с, д. Село, площадью 1,7717 га	Земельный участок под размещение базы отдыха. Срок аренды 99 лет	Коммуникации отсутствуют. Участок находится в радиусе до 500 метров от центра населенного пункта. Ограничения: земли находятся в водоохранной зоне водного объекта вне прибрежной полосы (озеро Тисто)	823 584	82 000 на р/с 3602316001430 в ф-ле № 207 ОАО «АСБ Беларусбанк», 211573, Витебская обл., г. Городок, ул. Володарского, 15, МФО 150801641, УНП 300066448 код платежа 04002, получатель платежа: Городокский районный исполнительный комитет	743 460	2664060	85 259 250	17.02.2009 г. в 15.00 г. Городок, ул. Пролетарская, д. 2 в здании Городокского районного исполнительного комитета	11.02.2009 г. до 17.30
5.	Земельный участок с кадастровым номером 221882010601000012, расположенный по адресу: Витебская обл., Городокский р-н, Меканский с/с, д. Долганы, площадью 1,9427 га	Земельный участок под размещение базы отдыха. Срок аренды 99 лет	Коммуникации отсутствуют. Участок находится в радиусе до 500 метров от центра населенного пункта. Ограничения: земли находятся в водоохранной зоне водного объекта вне прибрежной полосы (озеро Сосно)	903 075	90 000 на р/с 3602316001430 в ф-ле № 207 ОАО «АСБ Беларусбанк», 211573, Витебская обл., г. Городок, ул. Володарского, 15, МФО 150801641, УНП 300066448 код платежа 04002, получатель платежа: Городокский районный исполнительный комитет	774 359	2664060	26 345 310	17.02.2009 г. в 15.00 г. Городок, ул. Пролетарская, д. 2 в здании Городокского районного исполнительного комитета	11.02.2009 г. до 17.30

Условия инженерного развития инфраструктуры застраиваемой территории отсутствуют.

Победитель аукциона обязан: подписать протокол аукциона в день проведения аукциона, в течение 10 рабочих дней со дня принятия решения о предоставлении земельного участка внести плату за земельный участок; возместить расходы, связанные с подготовкой и проведением аукциона, и расходы по подготовке документации, необходимой для его проведения, в необходимых случаях возместить потери сельскохозяйственного производства; заключить с местным исполнительным комитетом договор аренды земельного участка и осуществить в двухмесячный срок после принятия решения о предоставлении земельного участка государственную регистрацию права на земельный участок; получить в установленном порядке разрешения на проведение проектно-исследовательских работ и разработать строительный проект на строительство объекта в срок, не превышающий 2-х лет; осуществить строительство объекта в сроки, определенные проектно-сметной документацией. Местный исполнительный комитет не позднее 2-х рабочих дней после внесения победителем аукциона платы за земельный участок, возмещения расходов, связанных с подготовкой и проведением аукциона, с возмещением расходов, связанных с подготовкой документации, необходимой для проведения аукциона, заключает с ним договор аренды земельного участка.

Договор аренды земельного участка и возникновение основанного на нем права аренды подлежат государственной регистрации.

1. Заявления на участие в аукционе со всеми необходимыми документами принимаются в рабочие дни с 8.30 до 17.30 по адресу: г. Витебск, ул. «Правды», 32, ККУП «Витебский областной центр маркетинга».

2. Для участия в аукционе приглашаются граждане, индивидуальные предприниматели и юридические лица. Гражданин, индивидуальный предприниматель, юридическое лицо должны подать заявление установленной формы об участии в аукционе и подписать соглашение с организатором аукциона. К заявлению прилагаются:

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ. РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:

МЕСЯЦАВЫ КАЛЯНДАР

садова-агародных работ на 2009 год

У календары прыводзяцца лепшыя дні сяўбы, пасадкі і іншых работ для бeларускіх садавоў і агароднікаў, што не выключае выканання работ у іншыя дні (акрамя тых, якія ўказаны як недапушчальныя), але пры гэтым можа знізіцца ўраджайнасць або якасць прадуктаў. Даная календар можаць быць выкарыстаныя пры вызначэнні тэрмінаў работ у адкрытым грунце, аб'яраваных і неаб'яраваных цяплячах, а таксама ў «агародзе» і «кветніку» на балконе.

Культуры	СПРЫЯЛЬНЫЯ ДНІ ДЛЯ СЯЎБЫ, ПАСАДКІ АГАРОДНЫХ КУЛЬТУР											
	студзень	люты	сакавік	красавік	май	чэрвень	ліпень	жнівень	верасень	кастрычнік	лістапад	снежань
Агуркі, кабачкі, патысоны	18-20, 28-30	6, 7, 15, 16, 26	5-7, 14-16, 25	2, 3, 10-12, 20-22, 30	8, 18, 19, 26-28	4-6, 14-16, 24	1-3, 11-13, 20, 28-30	7-9, 16-18, 25	5, 13, 14, 21-23	10, 11	—	—
Бабы (гарох, боб)	—	12-16, 26	12-16, 24, 25, 28-30	2-3, 8, 20-22, 26, 29, 30	2-8, 19, 22, 26-28	2-6, 14-16, 19, 24, 29, 30	1-3, 11-13, 16, 20, 26-30	7-9, 12-14, 16-18, 23-26	5, 8-10, 13, 19-23	1-3, 7, 10, 28-30	—	—
Баклажаны	—	6, 7, 26	5-7	3, 8, 29, 30	5-8, 26-28	2-6, 23-24	1-3, 11-13, 16, 20, 26-28, 30	7-9, 16-18, 23-26	5, 8-10, 13, 19-23	—	—	—
Бульба	—	12-14, 17-21	5-7, 12, 16-21, 28-30	2, 3, 8, 10, 13-17, 26, 29, 30	5-7, 10-14, 22-23, 26-28	2, 3, 6, 8-11, 19-20, 24, 29-30	4-6, 8, 16-17, 20-21, 26-28	1-4, 12-14, 16-18, 23-24, 27-31	8-10, 13-14, 19-20, 23-28	6, 7, 10, 11-16, 21-25	3, 6-8, 13-14, 17-21, 29-30	4-5, 10-14
Бурякі сталовыя	23-25, 28-30	12-16, 19-21	1-3, 5-7, 12-16, 19-21, 24-25	2-3, 8, 10-12, 15-17, 20-22, 24-25	5-8, 12-14, 18-19, 22-23, 26-28	2-6, 9-11, 14-16, 19-20, 23-24, 29-30	1-3, 6, 8, 11-13, 16-17, 20-21, 26-30	2-4, 7-9, 12-14, 16-18, 23-26	5, 8-10, 13-14, 19-23, 26-28	1-3, 7, 10, 11-16, 23-25	—	—
Бурякі цукровыя	—	1, 27-28	27-28	22-24	20-21	16-18	13-15	10-11	6-8	5	—	—
Бручка	—	6-7, 12-16, 26	1-3, 12-16, 19-21, 24, 28-30	2, 3, 8, 10-12, 15-17, 20-22, 26, 29	5-8, 12-14, 18, 19, 22, 26-28	2-6, 9-11, 14-16, 19-20, 29	1-3, 6, 11-13, 16, 26-30	7-9, 12-14, 16-18, 23-26, 30	8-10, 13-14, 19-23, 26-28	1-3, 6-7, 11, 16, 23-25, 28-30	3, 6-8, 13-15, 20, 25, 30	—
Гарбузы	—	6-7	5-7	2-3, 8, 10-12, 29-30	5-8, 26-28	2-6, 23-24, 29-30	1-3, 20-21, 26-30	23-26	13-14, 19-23	10-11, 16-17, 19-20	—	—
Капуста ранняя	23-25, 28-30	2, 3, 6, 12-16, 19-21, 26	1-3, 5-7, 12-16, 19-21, 24-25, 28-30	2, 3, 8, 10-12, 15-17, 20-22, 26, 29-30	5-8, 12-14, 18-19, 22-23, 26-28	2-6, 9-11, 14-16, 19, 20, 23, 29-30	1-3, 6, 8, 11-13, 16-17, 20-21, 26-30	2, 7-9, 12-14, 16-18, 23-26	8-10, 13-14, 19-23	—	—	—
Капуста позняя	—	2-3, 14-16, 19-21	1-3, 14-16, 19-21, 28-30	26, 10-12, 15-17	8, 12-14, 22-23	4-6, 9-11, 19-20	1-3, 6, 8, 16-17, 28-30	2-4, 12-14, 25, 26, 30	21-23, 26-28	6, 19-20, 23-25	—	—
Капуста чырвоная	21-22, 28-30	6, 7, 17-19, 26	5-7, 16-18, 24-25	2, 3, 13, 14, 20-22, 29, 30	10-12, 18-19, 26-28	6, 8, 14-16, 23-24	1, 27-29	5, 13-14, 23-25	1-3, 10-11, 21-22, 28-30	17-19, 25-26	—	—
Капуста квяццстая	28-30	2-3, 6-7, 12-16, 26	1-3, 5-7, 12-16, 24-25, 28-30	2-3, 8, 10-12, 20-22, 26, 29, 30	5-8, 18-19, 22-23, 26-28	2-6, 14-16, 19-20, 23-24, 29-30	1-3, 11-13, 16-17, 20-21, 26-30	7-9, 12-14, 16-18, 23-26	5, 8-10, 13-14, 19-23	1-3, 6-7, 10-11, 16, 28-30	2-3, 6-8, 25-26, 29-30	—
Календра	—	2-3, 6-7	1-3, 5-7, 28-30	2-3, 8, 26, 29, 30	5-7, 8, 26-28	2-3, 4-6, 23-24, 29-30	1-3, 4-6, 26-28, 31	1-4, 23-24, 26-31	19-21, 23-28	19, 21-25	17-21, 29-30	—
Крас-салата	28-30	6, 7, 15-16, 26	5-7, 14-16, 24	2-3, 10-12, 20-22, 29-30	8, 18-19, 26-28	4-6, 14-16, 23-24	1-3, 11-13, 25-26	7-9, 16-18, 25-26	5, 13-14, 21-22	1-3, 10-11, 19-20, 28-30	25, 26	4-5, 22-24
Морква	28-30	2-3, 6-7, 12-16, 26	1-3, 5-7, 12-16, 24-25, 28-30	2-3, 8, 10-12, 20-22, 26, 29, 30	5-8, 18-19, 22-23, 26-28	2-6, 14-16, 19-20, 23-24, 29-30	1-3, 11-13, 16-17, 20-21, 26-30	7-9, 12-14, 16-18, 23-26	5, 8-10, 13-14, 19-23	1-3, 6-7, 10-11, 16-17, 28-30	1, 22-24, 27-28	—
Мята	23-25	6-7, 15-16, 19-21	5-7, 14-16, 19-21	2-3, 10-12, 15-17, 29-30	8, 12-14, 26-28	4-6, 9-11, 23-24	1-3, 6, 8, 20-21, 28-31	2-4, 16-18, 25-26, 30-31	13-14, 21-23, 26-28	10-11, 19-20, 23-25	6-8, 15, 20-21	4-5, 12-14, 17-19
Перац салодкі	28-30	6-7, 15-19, 26	5-7, 15-18, 24-25	2-3, 10-14, 20-22, 29-30	8, 10-12, 18-19, 26-28	4-6, 8, 14-16, 23-24	1-5, 11-13, 20-21, 28-31	1, 7-9, 16-18, 25-29	5, 13-14, 21-25	1-3, 10-11, 19-22, 28-30	—	—
Патрушка каранёвая	23-25, 28-30	2-7, 12-16, 19-21, 26	1-3, 12-16, 19-21, 24-25, 28-31	1-3, 8, 10-12, 15-17, 20-22, 27-30	5-8, 12-14, 18-19, 22-23, 25-28	2-6, 9-11, 14-16, 19-21, 24, 29-30	1-3, 6, 8, 11-13, 16-21, 26-30	2-4, 7-9, 12-18, 23-26, 30-31	5, 8-14, 19-23, 26-28	1-3, 6-11, 16-17, 19-20, 23-25, 28-30	3-8, 13-15, 20-21, 25-26, 29-30	3-5, 10-14, 17-19, 22-24
Патрушка ліставая	23-25, 28-30	2, 7, 12-16, 19-21, 26	1-7, 12-16, 19-21, 24-25, 28-31	1-2, 8, 10-12, 15-17, 20-22, 27-30	5-8, 12-14, 18-19, 22-23, 25-28	2-6, 14-16, 19-21, 23-24, 29-30	1-3, 6, 8, 11-13, 16-21, 26-30	2-4, 7-9, 12-18, 23-26, 30-31	5, 8-14, 19-23, 26-28	1-3, 6-11, 16-17, 19-20, 23-25, 28-30	3-8, 13-15, 20-21, 25-26, 29-30	3-5, 17-19, 22-24, 27-30
Памідоры, фізіаліс	28-30	6-7, 12-16, 26	5-7, 12-16, 24-25	2-3, 8, 10-12, 20-22, 29-30	5-8, 18-19, 26-28	2-6, 14-16, 23-26, 29-30	1-3, 11-13, 26-30	7-9, 23-26	5, 13-14, 19-23	1-3, 19-20, 28-30	6-8, 25-26	4-5, 22-24
Радыска	28-30	2-3, 12-21, 26	1-3, 12-21, 24-25, 28-30	8, 10-17, 20-22, 26	5-8, 10-14, 18-19, 22-23	2-6, 8-11, 14-16, 19-20, 29-30	1-6, 8, 11-13, 16-17, 26-31	4-7, 9-11, 12-14, 23-31	5, 8-10, 19-28	1-3, 6, 7, 16-17, 28-30	3, 13-15, 17-21	1, 10-15, 17-19
Рэдка	31	1-3, 6-7, 12-16, 27-28	1-3, 12-16, 27-30	2-3, 8, 10-12, 26, 29	5-8, 20-23, 26-28	2-6, 16-20, 23-24, 29-30	1-3, 13-17, 20-21, 26-30	10-14, 16-18, 23-26	6-10, 13-14, 19-23	5-7, 10-11, 17, 19-20, 31	—	—
Рэпа	23-25	1-3, 5-7, 12-16, 19-21	1-3, 5-7, 12-16, 19-21, 24-25	2-3, 8, 10-12, 20-22, 26, 30	5-8, 12-14, 18-19, 22-23, 26-28	2-6, 9-11, 15-17, 23-24, 29-30	1-3, 6, 8, 11-13, 16-17, 20-21, 26-30	2-4, 7-9, 12-14, 16-18, 23-26	5, 8-10, 13-14, 19-23, 26-28	6, 7, 10-11, 16-17	3, 6-8, 13-15	—
Сланечнік	—	—	5-7, 12-16	2-3, 8, 10-12, 20-22, 29-30	5-8, 18-19, 26-28	2-6, 14-16, 23-24, 29-30	1-3, 11-13, 20-21, 26-30	—	—	—	—	—
Салата ліставая	23-25, 28-31	1-3, 6-7, 12-16, 19-21, 26, 28-30	1-3, 5-7, 12-16, 19-21, 24-25, 28-31	2-3, 8, 10-12, 15-17, 20-24, 26, 29-30	5-8, 12-14, 18-19, 20-23, 26-28	2-6, 9-11, 14-20, 24, 29-30	1-3, 6, 8, 11-17, 20-21, 26-30	2-4, 7-14, 23, 26, 30-31	5-10, 19-23, 26-28	1-3, 19-20, 23-25, 28-31	1, 20-21, 25-30	1, 17-19, 22-28
Спаржа	28-30	2-3, 6-7, 12-16, 26	1-3, 5-7, 12-16, 28-30	2-3, 8, 10-12, 20-22, 26, 29-30	5-8, 18-19, 22-23, 26-28	2-6, 14-16, 19-20, 23-24, 29-30	1-3, 11-13, 16-17, 20-21, 26-30	7-9, 12-14, 16-18, 23-26	5, 8-10, 19-23	1-3, 28-30	3, 6-8, 25-26, 29-30	1, 22-24, 27-28
Фасоля куставая	—	—	5-7, 19-21	2-3, 29-30	12-14, 26-28	9-11, 23-24	6, 8, 20-21	2-4, 16-18, 30-31	—	—	—	—
Цыбуля на піро	25, 31	1, 15-21, 27-28	14-21, 27-28	10-17, 22-24	8, 10-14, 20-21	4-6, 8-11, 16-18	1-6, 8, 13-15, 28-31	1-4, 10-11, 25-31	6-8, 21-28	3, 5, 19-25, 31	1, 17-21, 27-29	17-19, 24-26
Цыбуля на рэпку	—	15-21, 27-28	14-21, 27-28	10-17, 22-24	8, 10-14, 20-21	4-6, 8-11, 16-18	1-6, 8, 13-15, 28-31	1-4, 10-11, 25-31	6-8, 21-28	3, 5, 19-25	1, 15, 17-21	—
Цыбуля чарнушка на сеянку	—	2-5, 15-21	1-5, 14-21, 28-31	1, 10-17, 26-28	8, 10-14, 22-23, 25	4-6, 8-11, 19-21	1-6, 8, 16-19, 28-31	1-4, 12-16, 25-31	8-12, 21-28	6-9, 19-25	3-6, 15	—
Часнок	—	1, 15-19, 27-28	14-18, 27-28	10-14, 22-24	10-12, 20-21	4-6, 8, 16-18	1-5, 13-15, 28-31	1, 10-11, 25-29	6-8, 21-25	3, 5, 19-22, 31	1, 15, 17-19, 27-29	—

Квадры Месяца і работы на ўчастку

Трэба памятаць: у першай квадры Месяца трэба саджаць, сець аднагадовыя расліны, ад якіх нам патрэбна наземная частка, пры старым Месяцы — расліны, ад якіх трэба атрымаць падземную частку.

Квадры месяца	Рэкамендуемая наступныя віды работ
Першая квадра, (ад маладзік да пачатку першай чвэрці)	Пасадка аднагадовых раслін, якія даюць наземны ўраджай, у асноўным у выглядзе зялёнага, а таксама ўсіх тых раслін, у якіх ідуць да спявання тых іх часткі, што не змяшчаюць насення, напрыклад, капуста, сельдэрай, салата, пяршуха. Агуркі, дыні і збожжавыя лепш таксама сець у першую чвэрць. Добра ўносіць мінеральныя ўгнаенні
Другая квадра, (ад пачатку першай чвэрці да поўні)	Пасадка аднагадовых раслін, якія даюць наземны ўраджай у выглядзе мясистых пладоў з насеннем усрэдзіне. Напрыклад: памідоры, першы, кабачкі, гарбузы і гарох, а таксама расліны, якія сцелюцца па зямлі. Добра сець збожжавыя, а таксама саджаць часнок і цыбулю на піро.
Трэцяя квадра, (ад поўня да пачатку апошняй чвэрці)	Пасадка двухгадовых і шматгадовых траў, а таксама аднагадовых, якія даюць падземны ўраджай, усе асновы падзімныя пасадкі. Дрэвы, кусты, цыбуліны, бульбу добра саджаць у гэты перыяд, а таксама сець азійскую пшаніцу. Уносіць арганічныя ўгнаенні (лепш, калі Месяц знаходзіцца ў "плавадзкіх" знаках).
Чацвёртая квадра, (ад пачатку апошняй чвэрці да маладзік)	Перакопка і рыхленне глебы, праполка, барацьба са шкоднікамі і пастазеллем (асабліва добра, калі Месяц знаходзіцца ў "непрадуктыўных" знаках — лепш за ўсё калі гэта Леў і Авен). Уносіць арганічныя ўгнаенні (Месяц — у "плавадзкіх" знаках). Апыркванне хміжкатамі (калі Месяц — у "непрадуктыўных" знаках). Кансерваванне (лепш, калі Месяц у "вадных" знаках — Рака, Скарпіёна, Рыбаў).

Не варта слепя прытрымлівацца рэкамендацый, якія датычаць размежавання пасадкаў у першую і другую квадры Месяца. Калі вы штоці не паспелі пасадзіць ці пасеяць у першай квадры — смела рабіце гэта ў другой.

На расліны ўплываюць не толькі фазы Месяца, але і яго знаходжанне ў знаках Задьяка

У дні АВЕНА трэба: сець і саджаць тое, што павінна хутка расці і што прызначана для хуткага спявання; збіраць ураджай збожжавых і закладваць збожжа на захоўванне; прыщэпляць фруктовыя дрэвы (у першай квадры Месяца); уноіць збожжавыя, садавіну і агародніну (лепш у трэцяй квадры Месяца) і ў поўню з красавіка па верасень; абразаць садовыя дрэвы і кусты.

Дні ЦЯЦЬКА
Цяцэцкі — гэта знак Зямлі, ён спрыяе любым работам, а асабліва садовым, таму ў гэты дні добра: саджаць дрэвы, кусты, жывыя агароджы, караняплоды; змагацца з наземнымі шкоднікамі; угноіць кветкі.

Дні БЛІЗНЯТАЎ
Раніцай немачытка сабе ўявіць, што будзе ўдзены: заплававанава справа ажыццяўляецца не так, як уяўлялася, прэгно надвор'я не спрадзужаецца, ніводную справу не удаецца давесці да канца... Гэта звычайна адбываецца ў дні Блізнятаў. Таму ў гэты дні добра: саджаць і сець усё, што ўдаецца (лепш у другой квадры Месяца); пазабуляцца ад шкоднікаў.

У дні РАКА добра: выкошваць газоны (лепш рабіць гэта ў другой квадры Месяца); саджаць ліставую агародніну; сець барацьбу са шкоднікамі; паліваць пакаёвыя расліны.

А вось дрэнна ў дні РАКА: саджаць ці сець расліны, якія павінны стаць высокімі; абразаць фруктовыя дрэвы і кусты; асабліва вясной у другой квадры Месяца і ў поўню; рабіць хатнія нарыхтоўкі.

У дні ЛЬВА трэба: сець траву на газонах (таксама ў другой квадры Месяца); саджаць агародніну, якая нядоўга захоўваецца; прыщэпляць плодзювыя дрэвы (у другой квадры Месяца); збіраць травы, якія ўмацоўваюць сэрца; абразаць плодзювыя дрэвы і кусты; сець і саджаць агародніну, але толькі не вільгацелюбіваю, да якой адносяцца памідоры і бульба. Леў самы сухі знак Задьяка.

У дні ДЗЕВЫ добра: праводзіць пасадкі — усё ўздыдзе і прыжывецца абавязкова;

саджаць адзіночныя дрэвы — яны будуць высокімі; саджаць кусты і жывыя агароджы — яны будуць хутка расці; перасаджваць старыя дрэвы; сець на газонах траву (у другой квадры Месяца).

А вось не трэба ў гэты дні: саджаць качанную салату — яна ўся пойдзе ў стрэлкі; рабіць хатнія нарыхтоўкі — яны імгненна пакрыюцца плесняй.

Дні ШАЛЯЎ
Гэта ўвогуле пладародны знак, таму ўсе работы, праведзеныя вамі ў садзе і на агародзе, прыносяць карысць. Асабліва ў гэты дні варта пасеяць лекавыя травы.

У дні СКАРПІЁНА добра будзе калі вы: будзеце сець барацьбу са шкоднікамі агародных раслін; саджаць і сець ліставую агародніну.

У дні СКАРПІЁНА дрэнна: абразаць плодзювыя дрэвы і кусты, асабліва ў другой квадры Месяца.

У дні СТРАЛЬЦА добра: сець і саджаць плодзювыя дрэвы, агародніну, якай павінна расці высока

(бабы, кукуруза); абразаць плодзювыя дрэвы і кусты (у трэцяй квадры Месяца); сець барацьбу са шкоднікамі.

У дні КАЗЯРОГА варты: рабіць праполкі (у трэцяй квадры Месяца); пракадаваць садовыя дарожкі і ставіць агароджы, карчаваць тэрыторыю (таксама ў трэцяй квадры Месяца); закладваць кампост; кансерваваць караняплоды.

У дні ВАДАЛЕЯ: прыслушайцеся да ўласнай інтуіцыі, і вы адчуеце, што сёння — не самы лепшы дзень для садова-агародных работ.

Пастарайцеся зрабіць толькі самае неабходнае: падрыхліце зямлю, складзіце пустазелле для перагно, пікюйце перанясены